

Klockars i Malax

Ett utkast till släktkrönika

Vasa, i mars 1994

John Forsberg

Reviderat av Fredrik Forsberg i april
2008 och i ett antal gånger senare.

Detta är version VI.

Innehåll

DEL AV ERIK KLINGIUS SKATTELÄGGNINGSKARTA FÖR MALAX ÅR 1756	2
1600-TALET	3
WELLAM ANDERSSON	4
STORA OFREDEN PÅ KLOCKARS.....	5
KLOCKARS EFTER OFREDEN	5
MATTS MATTSSÖNERNA	6
”SIDOLINJER”	7
FÄLTPROSTEN WILHELM GRANLUND OCH HANS EFTERKOMMANDE.....	8
”BERGIS” I KVEVLAX.....	9
KARAKTÄRISTIK AV SLÄKTEN KLOCKARS	9
ANSEDEL FÖR WILHELM (WELLAM) ANDERSSON	10
INVENTARIUM AV WELLAM ANDERSSONS LÖSEGENDOM ÅR 1698	11
DET ÖSTERBOTTNISKA FOLKUPPBÅDET 1710	15
FÄLTPROSTEN WILHELM GRANLUND OCH HANS EFTERKOMMANDE	20
PROVINCIALLÄKAREN WILHELM GRANLUND (1795–1889).....	21
JOHAN GRANLUND (1798–1876)	23
KARL ÖSTEN WILHELM GRANLUND (1851–1923).....	23
OM GAMBÄL FORSBERG	24
FOTOGRAFIER KLOCKARS – GRANLUND – FORSBERG	26
JOHN FORSBERG – MEDALJER OCH HEDERSTECKEN.....	30
MINNESORD ÖVER JOHN FORSBERG	32
BÄSTA NEDERVETILBOAR, O HÖGT ÄRADE UTBYSS Å!!! –	33

Textredigering och layout

Malax i augusti 2020

Håkan Genberg

Del av Erik Klingius skatteläggningskarta för Malax år 1756

Prästgårdsbyggnaderna finns runt siffran 25 på kartan. Den långa byggnaden är Malax andra kyrka, som byggdes 1659, med kyrkogårdsstaket runt kyrka och kyrkogård och med en portöppning mot landsvägen. Vid siffran 50 finns en symbol för prästgårdens vattenkvarn. Klockaregården **Granlund** ligger invid Klockargärdet och i närheten av kyrkan och prästgården.

Matts Mattsson, född 21.9.1714 och död 14.1.1794 var bonde på Klockars hemman år 1756. Han var även under långa tider, eventuellt i olika repriser klockare. Som klockare brukade han klockarbolet **Granlund** och kallade sig därför ibland *Matts Granlund* (å Klockars). *Israel Björk* (1716–1783) var kyrkoherde i Malax (1759–1783) den tiden *Matts Granlund* var klockare.

(Storskifteskarta 1756 – Runt prästgården 19-300 P4202192 (2)

1600-talet

Det som skulle bli Klockars hemman kallades enligt flera sakkunnigas tydning av den oklara texten i Malax församlings skriftebok av år 1667 på 1600-talet för Jåpars gård (Jåp=Jakob). Johannes Klockars gjorde dock tydningen ”Tåpes” gård. För Jåpas talar att en Anders Joppson finns omnämnd i sammanhang som kan knytas till Jåpas gård år 1600 och sannolikt samma person under namnet Anders Jakobsson år 1620. Den senaste tydningen, som också använts i den publicerade skrifteboken från år 1667, är Tåpars. Den används i det följande.

I likhet med praktiskt taget alla andra gårdar i Malax vid denna tid var Tåpars gård belägen vid åstranden och av ordningen i skattelängderna att döma nära prästgården och kyrkan. Den gränsade alltså till den nuvarande s.k. gamla begravningsplatsen. Möjligen låg de för klockaren byggda husen, klockargården, mellan kyrkogården och Tåpars gård. Men klockargården låg dock sannolikt där den nuvarande kantorsgården är belägen. Det bereder svårigheter att under 1600-talet skilja mellan Tåpars gård, som skulle bli Klockars skattehemman, och klockarbolet, som skulle bli Granlund hemmansnummer. Detta så mycket mer som det under 1700-talet ofta var någon av bönderna på Klockars som var klockare och därför ibland kallade sig Granlund. Det finns anteckningar som tyder på att klockare funnits på Tåpars gård också på 1600-talet. Gårdens läge intill gamla begravningsplatsen, av allt att döma den första kristna begravningsplatsen i Malax, och platsens höjd över havet gör att man kan framföra hypotesen att gårdens första beboare hörde till dem som på 12- och 1300-talet från Mellansverige sökte sig till Bottniska vikens kusttrakter.

Tåpars gård var under 1600-talet av särskilda anteckningar i skattelängderna att döma fattig. Missväxt, farsoter och utskrivningar drabbade också den gården. Ibland måste den befrias från

skatt. ”Utfattig på grund av allt manfolks död” tycker jag mig kunna tyda en anteckning.

Den första som skattat för hemmanet var en Bertil Oloffsson, som omnämns redan år 1600 och som år 1625 skattade tillsammans med klockaren Per Ersson. Malax blev eget pastorat 1607, fick egen kyrka och egen klockare. Klockaren placerades som regel att bo alldeles intill prästgården och kyrkan, ibland på den mark socknen anslagit för kyrka och prästgård.

Klockaren var ända från medeltiden en institution inom församlingarna. Han hade vård och tillsyn över sockenkyrkan och dess lösa egendom, ombesörjde ringningarna i kyrkklockorna och var sockenprästen behjälplig både vid kyrkliga förrättningar och i vardagliga sysslor. Under 1600-talet började man fordra sådana färdigheter av klockaren att han kunde undervisa barn i att läsa och i bästa fall också att skriva – klockarskolan. Därtill kom bl.a. klockarposten, dvs. uppgiften att frambefordra sockenprästens skrivelser i ”publicqvees saker” till kontraktsprosten för vidare befordran till domkapitlet. Klockaren ledde självfallet psalmsången vid gudstjänsten. Klockarsysslan var eftertraktad eftersom den var relativt väl avlönad. I Österbotten var det till åtskillnad från riket i övrigt inte ovanligt att klockarsysslan omhänderhades av någon av socknens bönder tills det mot slutet av 1700-talet började anskaffas orglar och färdighet i orgelspel blev nödvändig.

Det fanns alltså en klockargård, dvs. hus för en klockare, i Malax under 1600-talet. År 1698 föreslog Wellam Andersson, till vilken vi återkommer, att den blivande sockneadjunkten skulle få uppbära också en del av klockarlönen och någon dräng med mindre anspråk anställas som klockare. K.V. Åkerblom menar att han därmed handlade mot sitt eget intresse eftersom han själv blev klockare ett par år därefter. Då Wellam Andersson

blev klockare 1701 avstod han från att fordra att klockargården skulle iståndsättas. Det betydde av allt att döma att han inte avsåg att nyttja den; han hade ju gift sig med föregångarens dotter, och att han sannolikt redan då hade flyttat eller stod i beråd att flytta till Klockarbacken.

Anteckningen är intressant. Vid denna tid var det inte alls sällsynt att präster ”konserverade” boet. Det betydde, förenklat uttryckt, att församlingen valde den präst som lovade att svara för försörjningen av föregångarens änka och oförsörjda barn. Detta skedde genom att han gifte sig med föregångarens änka eller hans giftasvuxna dotter. Wellam Anderssons hustru Helga hade avlidit 1697 och han gifte sig år 1699 med Giertrud Mattsdotter Bonn, dotter till Matts Sigfridsson Bonn, vilken Wellam hade efterträtt både som klockare och häradsnämndeman. Att ”konservering” förekom också vid val av klockare har jag inte påträffat i något annat sammanhang.

Även om skattelängderna ger upplysningar om boare på Tåpars gård säger de ingenting om dessas inbördes släktskap förrän vi från mitten av 1600-talet på grund av skrifteboken får uppgifter därom. Matts Eriksson var bonde på gården 1647–1668. Åren 1669–1681 skattar hans son Anders Mattsson för hemmanet.

Wellam Andersson

Jag har liksom andra som forskat i släkten Klockars historia, bl.a. Johannes Klockars och K.V. Åkerblom, spekulerat mycket kring Wellam (Wilhelm) Andersson. Han är den äldste stamfader som kunnat säkerställas. Det som vållat huvudbry är närmast tre fakta; namnet Wellam (Wilhelm) förekommer på 1600-talet inte bland allmogen i Österbotten. Wellam gifte sig med den tretton år äldre Helga Andersdotter och han var född i Limingo utanför Uleåborg. Den som funnit svar på dessa frågor är Berit Björklund i Kronoby (från Malax, född Norrman). Hon har funnit ett tingsprotokoll från sommaringet i Malax den 22 och 23 augusti 1678:

” Framträdde en åldersstigen gumma Margareta Simonsdotter i Yther Malax sal. Anders Matzons qvarblifvne Enckia föredragandes sin man för fyra åhr sedan död blefven, och sin son som hemmanet åbodde Johan Andersson några Åhr der efter, jmte brodern Erich afvgången, lembnandes be-te Johan omyndig son wedh namn a 1½ åhr allena på hemmanet eftter sig, så att hon Margareta nu blått allena, med sin datter Helga, der wedh qwar blefuit, beklagandes dy hon Margareta sig dess hemman a ½ mtl uthan mans hielp kunna widare beboo, och derföre af ett moget betenkande ämnat till hemmanetz förswar antaga Willam Andersson, och honnom medh be-te sin dotter befoga (?), och hon Margareta till hemmanetz bördh fremmande, alltså hade hon ej macht derom någon Dispostion giöra, besynnerligen för omyndige sons prátention der uthinnan dy gjorde hon deth af deth lössa dertill hon och berättigh, på det han Wellam desto flitigare och trognare wedh hemmanet sigh tee kunde, låfwades och försäkrandes be-te sin mågh och datter åhrligen för sin tienst 20 daler km-t bekomma, sedan hon och för sin sytning all sin förbättring å hemmaneth eftter denna dagh af oskifte til godå handh fångit der hon framdeles der ifrån skulle drifuas-- ”

Wellam Andersson övertog hemmanet efter sin svärmor år 1681. Han blev häradsnämndeman 1697 och klockare 1701. Tidvis var han även kyrkvård. Runt sekelskiftet flyttade han gården till en backe ca 700 m mot nordväst. Eftersom han var klockare började backen kallas Klockarbacken och hemmanet Klockars.

Wellams far var Anders Hansson och hans mor Märta Jöransdotter. Anders Hansson var från Orre (Tomusas) i Yttermalax, han var underofficer i Österbottens regemente, i rullorna slutligen antecknad som fältväbel. Österbottens regemente verkade inte alltid som en sammanhållen enhet. En del kompanier kunde delta i de ständiga striderna i södra Baltikum och norra Tyskland under

det att andra av regementets kompanier var förlagda i hemlandet.

En analys av dessa fakta ger åtminstone sannolika svar på de tre frågorna. I underofficeren Anders Hanssons regemente fanns med största sannolikhet officerare med namnet Wilhelm ty det var relativt vanligt i de kretsarna. Dessutom tillkommer möjligheten att Wellams fars kompani tidvis varit förlagt till trakterna kring södra Östersjön och där påträffat namnet. Svaret på ålderskillnaden får vi av ovanstående tingsrättsprotokoll. Det kan inte uteslutas att det fanns släktskap mellan de två släkterna på Tåpars och Orre. Österbottens regemente eller delar därav var enligt tillgängliga källor tidvis förlagt till Uleåborg. Att officerare och underofficerare hade sina hustrur med sig var inte alls ovanligt.

Under stora ofreden utkommenderades bönderna i södra Österbotten 1710 till Kymmenetrakten för att undsätta den viborgska armén. Det uppbådade manskapet leddes huvudsakligen av bondeledare. Underofficerssonen Wellam Andersson var en av dem. Österbottningarna ville under marschen mot södra Finland vända hem och en myteriunge uppstod. Wellam skall i den situationen ha visat ståndaktighet och plikttrohet mot överheten trots att han hotades till livet.

Wellam Andersson var med säkerhet läskunnig och med all sannolikhet även skrivkunnig. Också detta kan ha sin förklaring i att fadern som underofficer bör ha varit läs- och skrivkunnig. Det finns uppgifter från hans klockartid, vilka ger vid handen att det hörde till hans uppgifter att undervisa ungdomen.

Wellam Andersson, hans livsöde och gärning, eggjar fantasin. Med den position han hade är det naturligt att hans namn ibland skymtar i dåtida handlingar. Bl.a. väckte han år 1703 åtal för "ärekränkning" mot Matts Halfvare, som i samband med en soldatutskrivning skulle ha sagt: "Wellam Andersson gör skatt i helvetet". Wellam hade samma gång klandrats för att han var en barsk herre, som i den ständigt pågående kampen mellan

allmoge och överhet hade en tendens att stå på överhetens sida.

Stora ofreden på Klockars

Då ryssarna 1714 trängt ända upp till Österbotten hörde Klockars till de gårdar, som drabbades hårt av kriget. I slaget vid Napo den 19 februari 1714 stupade gårdens äldste son Anders f. 1679 samt svärsonen Matts. Wellams sväger den "bråttfällige" Anders Mattsson blev "af Ryssen ihjälslagen hemma". Enligt traditionen skall det ha skett på gårdstunet i närheten av den brunn, som ännu finns på Pentti Runonens gård. Anders Mattsson står antecknad som "sjuklig och oduglig", på ett annat ställe, som ovan framgår, preciserat som "bråttfällig". En av Wellams söner, Daniel eller Gabriel f. 1700 – i den kantstötta skrifteboken syns endast slutbokstäverna -el, – togs till fånga och fördes till Ryssland. Dottern Maria f. 1692 fördes till Vasa, där hon misshandlades av soldaterna så att hon avled följande år.

Klockars efter ofreden

Wellam Andersson hade ingen son, som kunde överta hemmanet. (Någon son eller dotter till sonen Anders, han som stupade vid Napo, har heller inte kunnat spåras, trots att vi vet att han var gift med Brita Markusdotter Bonn). Det blev dottern Beata, f. 1685, som förde släkten vidare på gården. Hon ingick (kort före ofreden?) sitt första (?) äktenskap med en Matts, som blev far till den Matts Mattsson som blev bonde efter sin morfar på den del av Klockars hemman som jag i det följande kallar "stamgården". Det är om honom och hans efterträdare som husbönder på stamgården denna krönika och släktutredning i första hand handlar. Varken Johannes Klockars, P.E. Ohls eller K.V. Åkerblom som forskat i släktens historia har lyckats entydigt utreda denna Matts Mattssons börd. Det finns ingenstans fullt entydigt belagt att han var son till Beata Wellamsdotter. Om hans far vet vi ingenting annat än att han måste ha hetat Matts. Mycket talar för att Beata gift sig med en Matts så kort före ofreden att

han inte införts som boende på Klockars eller Beata flyttats som boende på Matts hemgård. En analys av den ovannämnda skrifteboken av 1667 leder till att denna Matts var skriftebokens Matz Hindersson på Stolpas gård. Han var född 2 februari 1690 och Johannes Klockars har enligt K.V. Åkerblom framfört hypotesen att Beatas första man, den ”okände Matts”, skulle ha varit från Bonnas, eftersom det fanns ett talesätt att Klockars-släkten var av Bonnas-folket för de hade så ”stoor fööträ”. Det finns dock inte stöd för den släktskapen i kyrkböcker och mantalslängder. Det är dock värt att annotera att det förekom talrika giftermål mellan Bonnas och Klockars. Anders Wellamsson var som ovan framgått gift med Brita Markusdotter Bonn och halvsystern Margareta Wellamsdotter var gift med Johan Hindersson Bonn.

Till Wellam Anderssons äktenskap med Giertrud Mattsdotter Bonn och Beata Wellamsdotters äktenskap med Olof Mattsson Uljens återkommer jag under ”sidolinjer”.

Matts Mattssönerna

Matts Mattsson, f. 21.9.1714 och död 14.1.1794 var bonde på Klockars hemman. Han var även under långa tider, eventuellt i olika repriser klockare. Som klockare brukade han klockarbolet Granlund och kallade sig därför ibland Matts Granlund (å Klockars). Sonen Vilhelm, som gick den lärda vägen, antog liksom de söner på Klockars, vilka senare under 1700-talet lämnade Malax, namnet Granlund. Matts Mattsson var gift med Maria Marcusdotter, dotter till Marcus Simonson Fogde.

Under Matts Mattsson (f. 1714) nådde gården av allt att döma ett visst välstånd. Sonen Vilhelm inskrevs i Vasa trivialskola 1748. Sannolikt i samband med generationsskiftet köpte han en tredjedel av Svarfvars hemman i Tölby (Korsholm) åt dottern Maria och hennes man Simon Matsson Sperring. De antog namnet Svarfvar och deras dotter Brita, gift Ehn, blev genom sina döttrar en ”stammoder” för ett flertal av släkterna i

Tölby och bl.a. också för släkterna Smeds i såväl Solf som Korsholm.

Sonen

Matts Mattsson, f. 31.10.1735 och död 1.8.1803 var bonde på Klockars, nämndeman och klockare. Också han använde tillnamnet Granlund. Han var gift med Beata Maria Mattsdotter Sperring från Yttermalax.

Sonen

Matts Mattsson Granlund, f. 1.1.1759 och död 2.6.1809. Han gick en tid i Vasa trivialskola, blev sjöman och styrman. Samtidigt var han bonde på Klockars. Han gifte sig 5.10.1783 i Göteborg med Johanna Charlotta Holm f. 24.6.1761 i Göteborg amiralitetsvarvsförsamling. Det faktum att bruden var från Göteborg tyder på att Matts Granlund var mönstrad på ett fartyg, som seglade ut genom Öresund. Det är sannolikt att han vid giftermålet ännu inte hade styrmansbefattning. Jag har inte lyckats reda ut om han besökt någon av de utbildningsanstalter, som vid denna tid fanns, eller om han endast med den grund han erhållit i Vasa trivialskola jämte praktisk erfarenhet av sjömansyrket blev styrman. Johanna Charlotta Holm var dotter till sjömannen Jonas Holm och hans hustru Johanna. Namnen syns ange att de var svenskar och inte hörde till de talrika göteborgare av utländsk härkomst, som vid denna tid var synnerligen talrika i Göteborg.

Kyrkböckerna i Göteborg vet berätta att lysningen till äktenskapet ägde rum de tre sista söndagarna i augusti och vigseln som redan nämnts den 5 oktober, och att de unga makarna begick nattvarden den 18 oktober. Vasafartyget tycks ha legat länge i Göteborg. Man måste rent av fråga sig om fartyget låg kvar över vintern. Skulle fartyget efter detta datum i oktober längre ha kunnat hinna till Vasa före isläggningen?

Denna sjömansdotter från Göteborg var alltså i slutet av 1700-talet och in på 1800-talet husmor på Klockars. Då sonen Matts, som skulle överta gården, var endast 15 år vid faderns död, föll ansvaret under en lång tid på henne. Av allt döma gjorde hon det med kraft. Traditionen vet berätta att hon en höst skulle ha yttrat: ”hampan oslaiji,

linet odraiji och den stora djäkeln otröskad”. ”Den stora djäkeln” var den stora rian på Klockars. Den rymde ungefär dubbelt så mycket säd som riorna i allmänhet, dvs. den rymde 160 kornpjockar mot 80–90 i vanliga rior. Den hade sannolikt timrats redan på tidigt 1700-tal och stod kvar på sin plats ca 50 m väster om den tvära vägkröken ”Färgaris kroutji”. Åtminstone delar av den flyttades till Börängen på 1920-talet.

Sonen

Matts Mattsson, f. 15.8.1794 och död 23.5.1850 var följande bonde på stamgården. Han var gift med sin fars småkusin Maria Elisabet Michelsdotter Klockars. Hennes far Michael Andersson Klockars var bonde på en del av Klockars hemman och sexman. Han var sonson till Beata Wellamsdotter i hennes äktenskap med Olof Mattsson Uljens.

Sonen

Matts Mattsson, f. 18.8.1828 och död 6.10.1913 var bonde på 1/6 mantal av Klockars hemman. Åtminstone min mor kallade honom för ”Klockars Gambäl Matt”. Det är hans efterkommande som upptas i den släktutredning som följer. Traditionen vet berätta att han var den första på Klockarbacken som prenumererade på Vasabladet. Då någon annan började fundera på att prenumerera också han, lär Matts ha sagt: ”Va sku böndre första sä, tå ja int vill första me”. Uttrycket torde karaktärisera honom och hans inställning till sin omgivning rätt väl.

Bönderna på ”stamgården” går i rak linje från far till son, från Matts Mattsson till Matts Mattsson i 150 år. Den siste Matts Mattsson lät döpa tre av sina barn till Matts, men de avled alla tre i späda ålder. Hemmanet övertogs då av sonen Gustav Erik. Han flyttade vid nyskiftet i början av 1920-talet till Börängen

Till släkten Klockars hör dock många andra än husbönderna på stamgården. Jag använder här det något diffusa begreppet ”sidolinjer” och avser då såväl barnen i Wellam Anderssons andra äktenskap som barnen i Beata Wellamsdotters andra

äktenskap ävensom de söner på stamgården som sökte sig bort från Malax.

”Sidolinjer”

Wellam Anderssons första hustru Helga Andersdotter avled under nödåret 1697. Han ingick 1699 nytt äktenskap med Giertrud Mattsdotter Bonn. I detta äktenskap föddes 1700 en son, som tillfångatogs av ryssarna 1714, samt döttrarna Margareta och Anna. Margareta gifte sig med Johan Hindersson Bonn och Anna med Mikael Mattsson Ström. Då dottern i första giftet Helga var gift med Markus Mårtensson Mattlar, kan man säga att tre Wellamsdöttrar blev stammödrar på tre gårdar i Malax, när bygden efter ofreden levde upp på nytt.

Beata Wellamsdotter, vars första man togs till fånga under ofreden, ingick nytt äktenskap i början av 1720-talet med Olof Mattsson Uljens, f. 1681 och hemma från Tjöby i dåvarande Korsnäs. Byn räknas numera till Närpes. Denne efterträdde i slutet av 1720-talet sin svärfar Wellam som klockare i Malax.

Vid tinget i mars 1743 ges tillstånd att klyva hemmanet, som nu delades mellan Matts Mattsson och Olof Mattsson. Olof Mattsson och hans hustru Beatas efterkommande förekommer sedan som bönder eller torpare på Klockars. Deras son Anders syns ha varit klockare en kortare tid på 1770-talet. Anders’ sonson Fredrik f. 1774, blev soldat i Näsby, Närpes. Han försvinner ur hävderna i början på 1800-talet men hans son Petter Wilhelm, f. 1797 i Närpes, kommer 1814 som sjuttonåring från Råneå i Sverige till sin farmor i Malax. Han bär då tillnamnet Forsberg. Han var den förste som bar det namnet inom släkten och det är oklart varifrån han erhållit det. Han tog 1823 värvning i Kejs. II Vasa skarpskyttebataljon, där han avancerade steg för steg så att han 1828 blev fältväbel. Sedan skarpskyttebataljonen upplösts tjänstgjorde han ett par år på 1830-talet vid Finska sjöekipaget på Skatudden i Helsingfors. Vintern 1841–42 syns han ha arbetat på Töftö bruk i Vårdö på Åland. Han var gift med länsmansdottern Stina Eriksdot-

ter Udd. Mellan skarpskyttebataljonens lägermöten tjänstgjorde han som länsmansbiträde och sockenskrivare i Malax. På 40-talet finns han antecknad som väktare. Det finns otaliga hemmanspapper och andra handlingar bevarade, som är skrivna med Petter Wilhelm Forsbergs vackra handstil. Petter Wilhelm Forsberg (Gambäl Forsberg) var morfarsfar till min far Edvard Alexander Forsberg. Min far härstammade alltså i åttonde led från Wellam Andersson och min mor Johanna Matilda, f. Granlund härstammade genom sin far Johan Granlund och genom sin mor Johanna Sofia Mattsdotter Klockars efter bägge släktlinjerna likaså i åttonde led från Wellam Andersson.

Fältprosten Wilhelm Granlund och hans efterkommande

Den första sonen från Klockars hemman, som sökte sig bort från hemgården, var Wilhelm Mattsson, f. 3.2.1739. Han var alltså son till den förste Matts Mattsson Klockars. Wilhelm inskrevs som nioåring i Vasa trivialskola den 17 februari 1748, inskrevs tio år senare som studerande vid Åbo Akademi, blev phil.mag. 1766, prästvigdes 1772, blev kaplan i Replot 1775, kaplan i Kvevlax 1781 samt slutligen kaplan i Vörå, där han avled 1814. Han var gift med Clara Margaretha Holstius. Wilhelm Granlund ledde som byggmästare arbetena, då Replot kyrka byggdes åren 1777–81, samt ombyggnadsarbetena på Kvevlax kyrka 1795. Han gjorde detta med "mycken drift och sällspord insikt". K.V. Åkerblom har betecknat Wilhelm Granlund som den kanske främsta prästman som verkat i Kvevlax – Fältmarskalk Klingspor tilldelade Wilhelm Granlund titeln fältprost år 1808.

Wilhelm och hans hustru Clara Margareta Holstius, hade två söner. Wilhelm, f. 1795, blev en framstående läkare, provinsialläkare i Tavastehus och titulärprofessor. Hans äktenskap med Fredrika Vilhelmina Spåre var barnlöst. Den andra sonen Johan, f. 1798, blev jurist, hovrättsråd vid Vasa hovrätt och slutligen åren 1856–68 senator och viceordförande vid senatens justitiedepartement. (Ställningen kan enligt dagens terminologi närmast

sägas ha varit en kombination av justitieminister och medlem i högsta domstolen).

I Johan Granlunds äktenskap med Lovisa Aurora von Kraemer föddes fem barn, nämligen Lovisa Charlotta Granlund 1850–1901, Karl Östen Wilhelm Granlund 1851–1923, Naëma Maria Adelaide Granlund 1854–1931, Uno Granlund 1860 och Axel Johan Alexander (Atte) Granlund 1861–1871. Av dessa dog sonen Uno redan som spädbarn. Av de två övriga sönerna drunknade den yngre sonen Atte som skolelev. Den äldsta sonen Karl Östen Wilhelm blev jurist och var 1892–1916 protokollsekreterare vid senatens justitieexpedition. Han avled ogift 1923. Likaså förblev dottern Naëma ogift och avled 77 år gammal 1931.

Den enda som har efterkommande av senator Johan Granlunds barn är således dottern Lovisa Charlotta, f. 18.6.1850 i Vasa, död 31.7.1901 i Janakkala. Hon gifte sig den 16.9.1873 med sin kusin Henrik Carl-Gustaf August Standertskjöld, f. 7.1.1841 i Janakkala. De fick sonen Henrik Carl Axel Standertskjöld, f. 2.6.1876 och dottern Elsa Lovisa f. 20.3.1883 i Tavastehus, död 25.6.1981, gift 26.9.1905 med bergsrådet Rolf Jacob von Julin f. 21.8.1881 i Åbo. Senatör Johan Granlund har således genom dessa barnbarn efterkommande både inom släkten Standertskjöld, släkten von Julin och släkten Ehrnrooth.

Köpman Israel Granlund i Kaskö

Israel Mattsson Granlund, f. 21.12.1767, son till Matts Mattsson f. 1735, flyttade 1794 till den nio år tidigare grundade som man då trodde framtidsstaden Kaskö. Han hade av allt att döma tagit tjänst som handelsbetjänt i Karl Gustaf Hultins butik. Karl Gustaf Hultin drunknade dock vid mitten av 1790-talet och 1797 gifte Israel Mattsson sig med änkan Beata Regina f. Cneiff. Beata Regina var dotter till den i Österbottens historia välkände mångfrestaren och skriftställaren i ekonomiska frågor Johan David Cneiff. I Kaskö finns än i dag "Cneiffens sten" och Cneiffens gränd. De senaste åren har arkeologiska utgrävningar företa-

gits på Herrmans hemman, som var Cneiffens tjänstebol som landskapsschäffer.

Beata Regina f. Cneiff dog i lungshot redan 1805. Kaskö och dess handelsmän blev aldrig kända för rikedom. Israels affärer gick av allt döma inte heller särdeles bra. Någon gång runt 1810 flyttade han med sonen Carl Rudolph till Malax. Vid sin död 1837 står han som torpare på Tuuf. Carl Rudolph var i Malax gift två gånger, första gången med Beata Abrahamsdotter Tuuf och andra gången med Anna Stina Mårtensdotter Malm. Från hans tre söner i det andra äktenskapet härstammar flera av släkterna Granlund i Vasa-trakten, bl.a. min morfar Johan Granlund, som var sonson till Carl Rudolph.

”Bergis” i Kvevlax

Gabriel Mattsson Granlund, f. 1763, och således äldre bror till Israel, gick först någon tid i Vasa trivialskola. Senare blev han dräng hos sin farbror, kaplanen i Kvevlax. I Kvevlax ingick han äktenskap med bondedottern Christina Johansdotter Qvevlander (Berg), blev måg och 1813 bonde på den del av Qvevlanders hemman, som kallas ”Bergis”. Från hans söner Johan och Gabriel härstammar släkten Berg i Kvevlax.

Karaktäristik av släkten Klockars

Att ange släktdrag är mer än vanskligt, men ack så lockande och vanligt. Hos varje individ möts redan i första led arvet från två släkter. Redan efter några generationer är de tillflöden som kan registreras legio. Ett yttre släktdrag återkommer hos många i släkten Klockars. Det är ett kraftfullt ansikte med väldiga, buskiga ögonbryn. Mörkt, nästan svart hår är också vanligt. Detta är ett gammalt släktdrag. Det finns redan hos senator Granlund f. 1798, som sannolikt är den äldsta av vilken porträtt finns bevarat. K.V. Åkerblom påpekar att bönderna på Klockars ofta betrots med allmänna uppdrag och att t.ex. av bönderna på Klockars under 1700-talet var tre nämndemän och att klockarsysslan under praktiskt taget hela 1700-

talet, då den ännu huvudsakligen var att betrakta som ett förtroendeuppdrag, handhades av någon av bönderna på Klockars. Klockarsysslan förutsatte kunnighet att läsa, skriva och räkna. Av de femton bondsöner från Malax, vilka under 1700-talet besökte Vasa trivialskola för kortare eller längre tid, var tre från Klockars och den ende bondson från Malax, som under 1700-talet avlade akademisk grad vid akademien i Åbo, var ovannämnde Wilhelm Granlund (f. 1739). Som ett kuriosum kan nämnas att den därpå följande bondsonen från Malax som avlade akademisk examen av allt att döma var Johannes Klockars, som blev fil.kand. 1883, 130 år efter sin farfarfarfarsbror Wilhelm Granlund.

Vasa, i mars 1994

John Forsberg

Reviderat av Fredrik Forsberg i april 2008 och i ett antal gånger senare. Detta är version VI.

Ansedel för Wilhelm (Wellam) Andersson

Wilhelm (Wellam) Andersson

Klockare och häradsnämndeman i Malax.

Född 1661-02-21 i Limingo. Död 1745-02-11 i Malax. Begravd 1745-02-17 i Malax.

Far: *Anders **Hansson***. Född omkring 1595 i Orre gård. Död omkring 1678 i Malax. (32 år gammal 1627). Soldat.

Mor: *Märta Jöransdotter*. Född 1634.

Gift 1:o 1678-01-06 i Malax med

Helga Andersdotter Tåpars – Klockars. Född i oktober 1647 i Malax. Död i april 1697 i Malax.

Far: *Anders **Mattsson***. Klockare i Malax. Död 1674 i Malax.

Mor: *Margeta **Simonsdotter***. Född 1616.

Gift 2:o 1699 med

Giertrud Matsdotter Bonn. Född 1665-11-03 i Malax. Död 1751-08-04 i Malax.

Far: *Mats Sigfridsson **Bonn***. Född i februari 1641 i Malax. Död i mars 1697 i Malax.

Mor: *Helga **Michelsdotter***. Född i november 1642 i Malax. Död i september 1714 i Malax.

Barn i första giftet:

- **Anders Wilhelmsson Tåpars – Klockars**. Född 1679-11-28 i Malax. Död 1714-02-19 i slaget vid Napo by i Storkyro. Gift 1706 med *Brita Markusdotter **Bonn***. Född i augusti 1681 i Malax.
- **Erik Wilhelmsson Tåpars – Klockars**. Född 1682-03-07 i Malax. Död 1682 i Malax.
- **Wilhelm Wilhelmsson Tåpars – Klockars**. Född 1683-04-09 i Malax. Död 1683 i Malax.
- **Beata Wilhelmsdotter Tåpars – Klockars**. Född i september 1685 i Malax. Död 1744-03-09 i Malax. Gift 1:o med *Matz Hindersson **Stolpe***. Född 1690-02-02. Död 1714. Gift 2:o med *Olof Mattsson **Uljens***. Född 1681 i Töjby, Korsnäs. Död 1751-09-27.
- **Margeta Wilhelmsdotter Tåpars – Klockars**. Född 1688-11-07 i Malax. Gift under Stora ofreden med *Johan **Henrichsson Berthels***. Född i februari 1674 i Malax.
- **Helena (Helga) Wilhelmsdotter Tåpars – Klockars**. Född 1690-08-19. Död av åldersbräcklighet 1778-05-10 i Malax. Gift med *Markus Mårtensson **Mattlar***. Född i september 1686. Död genom drunkning i fälan utanför kustbyn Ratan, norr om Umeå 1737-04-09.
- **Maria Wilhelmsdotter Tåpars – Klockars**. Född 1692-05-28 i Malax. Död i februari 1715 "hos Ryssen" i Vasa.

Barn i andra giftet:

- **Anders Wilhelmsson Tåpars – Klockars**. Född 1700-02-15 i Malax.
- **Lisa Wilhelmsdotter Tåpars – Klockars**. Född 1701-04-14 i Malax
- **Anna Wilhelmsdotter Tåpars – Klockars**. Född 1703-08-25 15. Död 1777-05-19 i Malax. Gift 1726-02-06 i Malax med *Michel Mattsson **Ström***. Född 1699-09-21 i Malax. Död i flussfeber 1778-05-08 i Malax. Begravd 1778-05-17.

Källor

Maalax Församblings Skrift-Book Ifrån Anno 1667. Faksimilutgåva Vasa 1999. Förord av John Forsberg.

Björklund, Berit. *Medlemsblad för Vasa Släkt- och Bygdeforskare r.f. (VSBF)* nr 4/2005, nr 2/2006, 5/2006, nr 7/2007, nr 5/2008, nr 6/2008 och nr 4/2011.

Klockars, Johannes. *Första boken om Malax*. Vasa 1930 och Vasa 1961.

Inventarium av Wellam Andersons lösegendom År 1698

Bakgrund till inventariets upprättande

Wellam Andersson (1661–1745) gifte sig första gången den 6 januari 1678 i Malax med *Helga Andersdotter Tåpars–Klockars*. Hon var född i oktober 1647 och dog i april 1697.

Wellam gifte sig andra gången 1699 med *Gertrud Mattsdotter Bonn* (1665–1751).

Det var inför hans gifte med *Gertrud* som inventariet över hans lösegendom upprättades.

Enligt den lag som gällde 1698, och långt senare, skulle änklings eller änka *avvittra* barnen vid ett nytt gifte. Det innebar att barnens arv skulle utskiftas från boet, så att deras fars eller mors arv var skyddat och inte kunde förstöras av styvföräldern. (*Avvittring* är ett äldre juridiskt namn för att redovisa och avskilja makes eller arvingars andel i oskiftat bo).

Det var därför som *Michel Hindersson* och *Erik Michellsson* den 23 januari 1698 hade kallats till Wellams gård för att redovisa och värdera gårdens lösegendom.

År 1698 levde ännu Helgas gamla mor *Margeta Simonsdotter*, som var född 1616. För henne avskildes 30 kopparmynt ur det oskiftade boet och antecknades i inventariet.

Vid Helgas död 1697 levde ännu hennes och Wellams fem barn;

Anders (1679–1714)

Beata (1685–1744)

Margeta (1688–?)

Helena (1690–1778)

Maria (1692–1715).

Det var för att skydda dessa barns moders arv som inventariet upprättades:

I inventariets värderingskolumn finns förkortningen **kop** och **öre**. **Kop** betyder här **kopparmynt**.

Omkring år 1698 när löseegendomen värderades var 1 daler kopparmynt = 32 öre.

6 stycken Lijar á 12 öre = 72 öre blev då 2 daler kopparmynt och 8 ören i inventariets värderingskolumn. 5 alnar lärft á 12 öre = 60 öre = 1 daler kopparmynt och 28 öre.

”*Actum ut supra*” står det före *Michel Hinderssons* och *Erik Michellssons* namnteckningar och bomärken. ”*Actum ut supra*” är några ord som man ibland också kan ses i slutet av tingsprotokoll. De betyder ”gjort som ovan”. Det innebär att *Michel* och *Erik* intygar att det som står skrivet ovan i inventariet stämmer.

Den 23 januari 1698, när Wellams lösegendom inventerades, var en söndag.

Originaldokumentet är tolkat och renskrivet 2019 av Inga Österblad och kompletterat med en inledande text 2020 av Håkan Genberg.

Inventarium av Wellam Andersons löseghendom År 1698

Anno 1698, dn 23 January blew wij Underskrewne kallade till att afskilja emellan *William Andersson* och *Barnen*. Emedan han nu will träda i annat Gifte. Och fanns som föllier:

Boskap och Hästar

	kop.	öre
9 stycken koor á 7 k	63	
3 stycken quigor öfver 3 år	15	
3 stycken om 2 år	9	
8 st fåhr á 1 k st	8	
1 häst om 12 år	9	
1 dito, halter och döf	9	
	113	

Jern redskap

1 Kijsta för	6	
1 tt (= lispund) Jern	2	
½ tt ståhl	1	16
1 Jern Gryta af 9 kan:r	6	
1 Dito om 6 kannor	2	
1 Jern Skopa	1	
1 Panna dito		20
4 stycken Hugs Yxor	2	
1 Telgs Yx	2	
1 Dito söndrigh		12
6 stycken Lijar á 12 öre	2	8
6 st Skäror á 4 öre		24
6 stamp bölar á 4 öre		24
1 Knöstler		8
1 Jern stångh	2	
3 sty. Nafrar, stor		24
3 st Dito, mindre		12
1 Spada		24
2 st. Wisplar á 1 öre	1	8
1 Tijmber dragh		6

1 Tunna		8
2 Handh sågar		24
2 sty. Kloo hammare		8
1 Städ för Smidian	9	
1 liten Slägga		16
	155	

1 Hand hammar		10
2 sty. Tänger	1	
1 Nagel Torn		4
1 Wing skaft		12
1 Hof Tång		4
1 st Söndrig Skrufstäd	1	

Koppar och Sölfuer

1 Brenwins Panna	8	
1 Koppar Kitel om ½ R	30	
2 st små dito	3	
12 lod Sölfwer till 1 skål och 1 sked	20	
1 sked dito om 6 lod	6	
	67	

Siöredskap

1 Enanot om 60 famnar	30	
2 st Näthagar	20	
2 st fiskbåt	8	
¼ del i Fählbåt	8	
2 segel	2	
11 samma slag	2	

Åkredskap, Koppar och kahr

Jern Harfwua	8	2
--------------	---	---

Sänggh och Gångkläder

1 Ryija	6	
Äldre ryor	3	
2 Fåhrskins Fäldar	7	
2 Mark för kläder Ny	6	

1 Röd kjortel, gammal	4	
2 st Swart Kjortlar	6	
2 st Grå Kjortlar, dito	4	16
1 Grön Tröija, gamal	3	
1 Swart diti, gamal	2	
1 En Blå dito gamal	1	
1 Grow särk	1	
1 Growt lakan	1	
1 dito, grant	1	23
	338	17

1 Örn Gåt		24
3 st Öfver delar	1	16
3 st growt, dito		24
5 alnar lärft á 12 öre	1	28
1 snör nyst	1	
2 Rask För kläden, ny	5	
1 svart myssa, garn		
1 Hufwud duk, 1 hufwudkläd, 1 Hatt för	3	
1 st Frans Myssa, gamal		24
3 st Qwinkläder, gamla	1	4

1 Ten Flaska	5	
1 Bibel in Octavio	9	
1 Gammal Påstilla	2	
1 Smaken på guds godhet /bok/	4	
	375	1

Afdrages all enligt bewis. Gäld till Cronan för 1697 **33.20**

Till Landshöfdingen 6.4

Margeta Simonsdotter arff 30.

Sma **68.24**

Erhållit som delas 306.9

Faderns två delar 204.6

Barnena 1/3 del 102.3

306.9

Således varit dem emellan dela och afkvitterar. Entygas med Nampn och Bomärken

Actum ut Supra

Michel Hindersson

Erik Michellsson

/bomärken/

Det österbottniska folkuppbådet 1710

John Forsberg, Vasa i februari 1990

Nämndemannen och klockaren Wilhelm Andersson, i handlingarna vanligen kallad Wellam, kan anses som stamfar till släkten Klockars i Malax. Det finns mycket i hans trots allt inte helt okända liv som ställer frågor och lockar fantasin. Redan det faktum att han var född i Limingo och som sextonåring gifter sig 1678 med Helga Andersdotter på Tåpars gård i Ytter Malax och från 1681 står som husbonde på hemmanet innehåller undrande frågor. Hur hade en sextonårig pojke från Limingo hamnat i Malax? Varifrån kom namnet Wilhelm (Wellam)? Det torde vara praktiskt taget okänt – och framförallt oanvänt – i allmogekretsar vid mitten av 1600-talet. Hur kunde han som nittonåring bli husbonde på ett av de s.a.s. "gamla hemmanen" i Malax?

Jag skall inte i detta sammanhang försöka mig på några svar på dessa frågor, endast konstatera att främlingen ett par årtionden senare blev både häradsnämndeman, klockare och tidvis även kyrkvård i Malax. Det jag däremot vill belysa är den österbottniska bondehärens tåg till Kymmenedalen 1710 och Wellams agerande i det sammanhanget.

De som i skrift behandlat släkten Klockars, bl.a. Johannes Klockars i "Första boken om Malax" och K.V. Åkerblom i biografen om Johannes Klockars, vet nämligen berätta att Wellam Andersson var en av ledarna och att han inför deserteringspropagandan visade plikttrohet och ståndaktighet, när man försökte få honom att bifalla till desertering och återtåg.

Under årens lopp har jag förgäves sökt närmare uppgifter om detta folkuppbåd och Wellams handlande. Först för ett år sedan fann jag uppgifter om Fredrik Hjelmqvists artikel "Det finska folkuppbådet sommaren 1710" i

Karolinska Samfundets årsskrift 1910. Att det var så svårt att få fram uppgifter om dessa händelser förvånar mindre sedan jag ser att redan Hjelmqvist 1910 smått beklagande framhåller att 1710 års folkuppbåd inte omnämns "i de nyare sammanfattande arbetena om Finlands historia".

(I det följande öser jag fritt – ända till plagiat utan citationstecken – ur Hjelmqvists artikel. Jag gör detta därför att Hjelmqvists artikel är relativt svåråtkomlig och därför att denna min artikel ju inte bygger på egna forskningar.)

Det senare indelningsverket hade ju införts av Karl XI, men det var inte genomfört i Österbotten vid tiden för det stora nordiska kriget.

Defensionskommissionen, dvs. den del av Rådet i Stockholm, som under Karl XII:s bortavaro svarade för försvaret av Baltikum och Finland, uppmanade därför upprepade gånger landshövdingarna att öva allmogen i vapnens bruk. Omdömet om dessa försök är att de var föga framgångsrika. Möjligen hade, som vi senare skall se, landshövdingarna i Österbotten lyckats något bättre än i landet för övrigt.

Efter nederlaget vid Poltava drog Karl XII söderut. Ingermanland, Estland och Livland föll i ryssarnas händer. Finland var så i turen. I mars 1710 tågade ryska trupper över den frusna Finska viken och lägrade sig väster om Viborg, vars försörjningsförbindelser västerut avskars. Viborg försvarades under befäl av överste Magnus Stiernstråhle. Överbefälhavare för trupperna i Finland var general Georg Lybecker. Läget för det instängda Viborg förvärrades genom att ryssarna vid islossningen lyckades sjövägen tränga fram ända till Viborg. Den

svenska eskadern med förnödenheter åt de svenska trupperna kom fram för sent.

Då överbefälhavaren i Finland, Lybecker, i början av april fick underrättelse om Viborgs belägring, var hans självklara tanke att mobilisera alla de krafter, som fanns i landet, för att undsätta Viborg. Hans order till landshövdingarna och militärbefälet var dock svävande och mötte bl.a. därför motstånd. Man påpekade för Lybecker att det var omöjligt att ställa upp en här så länge snön låg och hästarna följaktligen saknade bete. Lybecker blev osäker och gav kontraorder. April gick utan att något egentligen gjordes. Trupperna låg bakom Kymmene älv, huvudsakligen vid Abborrfors och Keltis. Den 9 maj beslöt Lybecker efter mycken tvekan att utfärda order om att "allt hemmavarande krigsfolk och duktigt manskap af allmogen man ur huse" skulle till den 20 juni vara samlat vid Kymmene och Keltis. I brevet till landshövdingarna framhöll Lybecker dock att om man inte hade lyckats uppbringa tillräckligt foder åt hästarna, skulle folket stanna hemma och invänta vidare order.

Inkallelseordern uppvisade alltså stor tveksamhet. Och tveksamheten gällde inte enbart fodertillgången. Lybecker gjorde i ett brev till defensions-kommittén sig, som Hjelmqvist uttrycker det, "all möda att bevisa att varje företag till lands till Viborgs räddning är omöjligt". Lybecker satte alltså föga hopp till uppståndet. Han skulle ju ändå inte få någon hjälp av den uppståndade bondehären. Som redan framgått var inkallelseordern av den 9 maj villkorlig. Först den 31 maj gick slutlig order till landshövdingen i Österbotten Lorentz Clerck. Samlingsdagen hade framflyttats från 20 juni till 3 juli.

Folkuppståndet i de södra länen kom mer eller mindre av sig. Vi har emellertid inte orsak att i detta sammanhang ingå på de piruetterna. Som redan antyddes hade landshövding Lorentz Clerck liksom sin företrädare Johan Ehrenskiöld

vinnlagt sig om det österbottniska lantvärnet. Vid en mönstring 1709 hade ungefär hälften av de vapenföra männen på hemmanen införts i rullorna. Styrkan steg till närmare 7 000 man. Åt 5 000 av dessa hade han lyckats skaffa bössor. Problemet med detta lantvärn var bristen på befäl. Några hemmavarande f.d. lägre officerare fanns att tillgå, men det lägre befälet måste utses bland bönderna. Clerck var dock ganska nöjd efter mönstringen och förklarade bönderna "tämligen exerceerade i handgreppen och marscherandet".

Då landshövding Clerck fått Lybeckers order utfärdade han kungörelse om att uppståndsmanskapet från länets fjorton sydligaste socknar, dvs. Gamla Karleby, Kronoby, Pedersöre, Ny Karleby, Lappo, Vörå, Lillkyro, Storkyro, Mustasaari, Malax, Laihela, Närpes, Lappfjärd och Ilmola skulle samlas i Ilmola den 23 juni. Kost för en månad skulle var och en själv svara för. Städernas borgerskap inkallades inte.

Landshövding Clerck mönstrade manskapet i Ilmola. Styrkan bestod av 2 landskaptener, 2 löjtnanter, 3 fänrikar, 12 gamla fältväblar och sergeanter, 108 underofficerare, 13 trumslagare samt 2 417 korporaler och meniga samt dessutom ett femtiotal, som det heter, "statspersoner" dvs. 1 häradshövding, 2 häradsfogdar, 1 regementspastor, 1 lantfältskär, 4 kaplaner, 1 adjutant, 1 regementsskrivare, 1 landsadjutant, 1 landsgevaldiger (närmast polis), 11 länsmän, 14 sockenskrivare och 14 skjutsrättare. Manskapet uppdelades i 12 brigader eller bataljoner.

Problemet under fälttåget var framförallt försörjningen. Nu fick var och en av förråden i Ilmola 5–9 kappar kronospannmål beroende på hur lång väg var och en haft till samlingsplatsen.

Företaget drabbades redan i Ilmola av det första bakslaget. Landshövding Clerck, som åtnjöt stort förtroende, kunde inte följa med på marschen och leda företaget. Detta lämnades åt

en civil ämbetsman, häradshövdingen i Korsholms domsaga Jonas Mollin. Han hade ingen militär erfarenhet men uppges för övrigt som en duglig person. En kapten vid namn Faber utsågs till militär befälhavare.

Redan på midsommardagen, sedan landshövding Clerck hade avrest, märktes oro i leden. Härden tycks ha varit Närpesböndernas läger. För hästbetets skull hade de olika socknarnas folk lägrat sig i skilda byar. Midsommardagens eftermiddag hade en deputation på sex man till häst från Närpeslägret sänts till de andra lägren för att på socknens vägnar rådgöra med de övriga om de skulle börja marschera söderut eller inte. Närpesmännen hade talat ivrigt för att man borde ge sig tillbaka hem. Som motiv angav de att landshövding Clerck inte skulle följa med och att det dessutom var klen med försörjningen.

Då ledaren, häradshövding Mollin, blev underrättad om Närpesbornas aktion, skyndade han samma kväll till Kauhajoki, där Närpesborna var förlagda. Han läste efter korum upp 1, 2, 9 och 14 krigsartiklarna, varnade Närpesborna och befallde att de skulle göra sig färdiga för marsch söderut följande morgon. Medan de ännu var samlade kring häradshövding Mollin, tog Simon Skyhl från Korsnäs by till orda och framförde manskapets klagomål. Han framhöll att de hade för litet mat, att de saknade anförare, då landshövdingen inte följde med, att städernas borgerskap hade sluppit undan uppbådet och att uppbådet överlag drabbat gårdarna orättvist. De hade därför beslutat att inte gå vidare. Även andra lät förstå att de var av samma åsikt som Skyhl. Då en stor del såg något bistra ut, beslöt Mollin att inte genast ta till hårdhandskarna. Han uppmanade bönderna att lugnt framföra sina åsikter och därpå lika lugnt höra på vad han hade att säga. Han bemötte sedan punkt för punkt deras klagomål. De hade för det första fått order att

medföra en månads kost, vilket inte hade bort vara svårt för dem, eftersom de under största delen av detta år varit ute på sälfångst och för tranen kunna köpa salt och lägga ner färskt kött. För övrigt hade var och en fått del av kronospannmålen. Ännu mindre fanns det skäl att klaga över brist på anförare. Där fanns ju hos dem "gamla, rådige och vähl förtjente officerare". Vid behov skulle man nog kunna skaffa fram flera. Vidare förmodade Mollin att uppbådsfolket var "sönt mera till skräck än till hjälp" och att de snart skulle få lov att "utan anfäktning" gå hem igen. Vad städernas borgare beträffar hade överheten funnit det "med tiderna var enligt" att de stannade hemma." Vem skulle eljes hämta penningar, tobak och salt till landet. Hos dem, en hop orolige och enfaldige bönder stode det intet att mönstra, hvad höga öfverheten funne nyttigt att befalla." Vad själva utskrivningen beträffar framhöll han att det inte var landshövdingens fel om den inte alltid varit rättvis.

Talet med dess blandning av lugnande försäkringar och lämpliga "åtvarningar" hade den verkan att största delen av bönderna lovade lydnad och hörsamhet. Bönderna gjorde också vad de lovade förutom en underofficer från Östermarken (Teuva) som gjorde sig sjuk och syntes nästan vara död. Han bands på en kärra. Av detta blev han på en "halvtijma" frisk och var sedan vid god hälsa. Mollin försökte inte bara intala bönderna lugn och besinning, han vidtog också åtgärder, som skulle lindra den brist på livsmedel, som hade föranlett Närpesbornas klagan. Av bönderna kring Ilmola rekvirerades mot avdrag på deras "durchtågsgärd" (= den landtågsgärd på 2 daler per mantal som införts 1700?) 76 st. oxar. När bondearmén så småningom nådde de sydliga länen ökades genom åtgärder av vederbörande landshövdingar tillförseln av proviant så pass mycket att Mollin senare vid rättegången ansåg sig kunna hävda att det mycket väl skulle ha kunnat räcka om

bönderna hade varit sparsamma. Sålunda fick hären 51 nöt i Tavastkyro, 17 tunnor spannmål, 20 nöt och en tunna salt i Birkala, 64 lispund (?) torrt bröd i Kangasala, 11 tunnor 12 kappar spannmål, 7 lispund smör, 14 lispund fläsk och 10 lispund kött i Pälkäne, 31 nöt och 12 tunnor spannmål i Hauho samt 2 kappar spannmål per man i Hollola. Själva framhöll bönderna vid de rättegångar som följde på hemorterna att de varit så uthungrade och så ovana vid ordentlig brödföda, att de inte länge kunde "hålla sig utur ränseln sedan de en gång fått smaka den rena kärnan".

Det visade sig så småningom att Mollins uppträdande i Närpeslägret endast skenbart hade dämpat oron. Det drevs en fortgående agitation för att bönderna skulle få vända hem. Då uppbådsmännen från Lillkyro, Vörå, Storkyro och Lappo sammanstrålade med de övriga i Tavastkyro den 1 juli, kom den förutnämnde Simon Skyhl m.fl. till deras läger och berättade att manskaper från Mustasaari, Malax, Lappfjärd, Ilmola och Laihela hade kommit överens om att vända tillbaka hem t.o.m. om det skulle krävas strid och detta eftersom de inte fick mat. Orosstiftarna gick från den ena hyttan till den andra och uppmanade bönderna att vända hem. Allehanda rykten spreds och vann tilltro. Så skulle t.ex. var och en nödgas betala den mat som utdelats och den, som gick hem, skulle inte få något straff. Det är då som min anfader, nämndemannen Wellam Andersson från Malax kommer med in i berättelsen. Han skall ha uppmanat till besinning och lydnad trots att han t.o.m. hotades till livet. Uppgiften är intressant också ur den synpunkten, att det inte är enda gången de sparsamma vittnesbörden om Wellam Andersson låter antyda att nämndemannen och klockaren Wellam solidariserade sig mer med överheten än med sina medbröder.

De som i Tavastkyro talade för desertering fick flertalet med sig. Den 3 juli, då uppbrottet från Tavastkyro skulle ske, hade största delen av

bönderna från de olika socknarna blandat sig samman och började tåga tillbaka. Ingen socken ville gå främst för att på det sättet få rykte om sig att vara anstiftare till företaget. Befälet grep dock in och lyckades få bönderna att marschera söderut. Försöken upprepades senare i såväl Kangasala och Pälkäne. Också vid dessa tillfällen kunde manskaper kommenderas till lydnad. Slutligen brast dock all disciplin. Bönderna flydde i stora skaror. Det som gav sista stöten till detta var de rykten som utspreddes av Johan Eur från Mustasaari (Toby) om tillståndet i kvarteren vid Kymmene. Eur hade tillsammans med ett par andra sänts från Kangasala till Kymmene för att meddela att bondeuppbådet var i antågande. Då han på återvägen mötte uppbådsfolket i Hauho berättade han att det blev sämre ju längre söderut man kom. Vid Keltis – i närheten av nuvarande Kuusankoski – "vankades ingen mat, ondt och elakt är där, den Guds vän, som ville gå dit, så gånge; jag går intet dit, "hade han sagt och strax därefter rymt. Inom ett dygn följde 112 från hans socken (Mustasaari) hans exempel.

Av de ca 2 500 man, som hade samlats från Österbotten, kom endast något över 700 man fram till Keltis. Alla övriga hade "stuckit till skogs" och rymt hem. Det är självklart att sådant i krigstid inte lämnas ostraffat. Straffen blev dock sist och slutligen i högsta instans relativt ringa. Enligt häradsrättens av Åbo hovrätt godkända dom blev tio av bönderna dömda till döden.

Domen underställdes regeringen, som lindrade domen för nio av dem till sju gånger gatlopp. Den tionde var Johan Eur. Han hade visserligen varit en av uppviglarna, men av en tillfällighet hade han inte som de övriga svurit faned. Han slapp därför undan med fem gånger gatlopp. Utöver gatloppet skulle två, vilka regeringen ansåg vara de värsta anstiftarna, sändas till Marstrands fästning på straffarbete i halsjärn "på behaglig tid". Alla andra som rymt slapp undan med en skarp varning.

Utöver rättegången mot uppviglarna och dem som följde deras lockrop samt avskedandet av Lybecker, har det förts en allmän diskussion om uppbådet 1710 och vad som var orsak till dess misslyckande. Den diskussionen måste jag här lämna därhän. Som slutvinjett till tragedin kan dock omnämnas att de ca 700, som omkring den 20 juli kom fram till Keltis, blev väl mottagna av generalmajor Lybecker.

Men bondehären fann att Lybecker inte hade någon användning för den. Lybeckers ledning av operationerna och hans planer 1710 hade hela tiden varit famlande och oklar. I början av augusti sändes uppbådsmanskapet hem.

Vid hösttinget i Malax den 6 september 1710 var flera närvarande av det "ömkliga manskapet, som rätteligen fortsatte marschen." Wellam Andersson hörde till dem. Om det lände honom till heder eller inte, vill hans efterkommande i nionde led inte uttala sig om.

John Forsberg

Siri Hagback har erhållit John Forsbergs forskning av Fredrik Forsberg i september 2019.

Fältprosten Wilhelm Granlund och hans efterkommande

Den första sonen från Klockars hemman, som sökte sig bort från hemgården, var **Wilhelm Mattsson**, f. 3.2.1739.

Han var alltså son till den förste *Matts Mattsson Klockars*.

Wilhelm inskrevs som nioåring i Vasa trivialskola den 17 februari 1748, inskrevs tio år senare som studerande vid Åbo Akademi, blev phil.mag. 1766, prästvigdes 1772, blev kaplan i Replot 1775, kaplan i Kvevlax 1781 samt slutligen kaplan i Vörå, där han avled 1814. Han var gift med *Clara Margaretha Holstius*.

Wilhelm Mattsson Granlund ledde som byggmästare arbetena, då Replot kyrka byggdes åren 1777–81, samt ombyggnadsarbetena på Kvevlax kyrka 1795. Han gjorde detta med "mycken drift och sällspord insikt". K.V. Åkerblom har betecknat *Wilhelm Granlund* som den kanske främsta prästman som verkat i Kvevlax.

Fältmarskalk Klingspor tilldelade *Wilhelm Granlund* titeln fältprost år 1808.

Wilhelm och hans hustru *Clara Margareta Holstius*, hade två söner:

- **Vilhelm**, f. 1795, blev en framstående läkare, provinsialläkare i Tavastehus och titulärprofessor. Hans äktenskap med *Fredrika Vilhelmina Spåre* var barnlöst.
- Den andra sonen **Johan**, f. 1798, blev jurist, hovrättsråd vid Vasa hovrätt och slutligen åren 1856–68 senator och viceordförande vid senatens justitiedepartement. (Ställningen kan enligt dagens terminologi närmast sägas ha varit en kombination av justitieminister och president i högsta domstolen).

I *Johan Granlunds* äktenskap med *Lovisa Aurora von Kraemer* fanns två söner. Den yngre drunknade som skolelev och den äldre **Karl Östen Wilhelm** blev jurist och protokoll-sekreterare vid statens justitieexpedition. Han avled ogift 1923. Dessutom hade senator *Johan Granlund* även en dotter *Lovisa Charlotta*, f. 18.6.1850 i Vasa, död 31.7.1901 i Janakkala. Hon gifte sig den 16.9.1873 med *Henrik Carl-Gustaf August Stan-*

dertskjöld f. 7.1.1841 i Janakkala. De fick sonen *Henrik Carl Axel Standertskjöld* f. 2.6.1876 och dottern *Elsa Lovisa* f. 20.3.1883 i Tavastehus, död 25.6.1981, gift 26.9.1905 med bergsrådet *Rolf Jacob von Julin* f. 21.8.1881 i Åbo.

Senatorn *Johan Granlund* har således genom dem efterkommande både inom släkten *Standertskjöld* och inom släkten *von Julin*.

Helsingin yliopisto – Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852

Vilhelm Granlund [8071](#). * Maalahdessa 3.2.1739.

Vht: Maalahden lukkari *Matts Granlund* († 1796) ja *Maria Markusdotter*.

Vaasan triviaalikoulun oppilas 17.2.1748 (Klockar | Granlund) – 20.7.1758 (testim.). Ylioppilas Turussa 27.7.1758 [*Granlund*] *Vilhelm Ostrob* _ 461. Pohjalaisen osakunnan jäsen 28.7.1758 [1758] *Vilhelmus Granlund*. d: 28 Julii. | *Natus* 1739. d: 3 Februarii. 1765. *Præside Prof. Kalm loco speciminis, 1: iorem partem Floræ Fennicæ publicæ luci edidit. Pro gradu, eodem Præside, disseruit Sveco idiomate "Om Tjenliga ämnen till Boskaps föda vid infallande foderbrist". A:o 1766. Philosophiæ Magister solenniter est renunciatus. | 1772 Sacris initiatus, et «Sana Vargöensium on yliivattu ja sen päälle on kirjoitettu (Replot).» in Paroecia Mustasaari Concionator factus est. | Sacellanus in Queflax Paroeciæ Mustasaari 1781. | Sacellanus in Wörå 1800. Titulo Præpositi Castrensis ornatus 1808. Denatus anno 1814 d: 9 Martii. Respondenti 9.10.1765 pro exercitio, pr. *Pehr Kalm* [6189](#). Respondenti 24.5.1766 pro gradu, pr. *Pehr Kalm* [6189](#). FM 24.7.1766. Todistus ordinaation hakemista varten registratuurassa 12.12.1772. Vihitty papiksi Turun hiippakunnassa 16.12.1772. — Eversti kreivi Ax. *Fredr. Cronhielmin* kotisaarnaaja 1772. Raippaluodon saarnaaja 1777. Koivulahden kappalainen 1781, Vöyrin 1800. Sotarovasti 1809. † Vöyrillä 9.3.1814.*

Pso: 1794 *Klara Margareta Holstius* († 1843).

Appi: Närpiön kappalainen, FM *Israel Holstius* [7492](#) (yo 1749, † 1808).

Poika: piirilääkäri, professori, LT *Vilhelm Granlund* [12682](#) (yo 1813, † 1889).

Poika: senaattori *Johan Granlund* [12982](#) (yo 1817, † 1876).

Viittauksia: HYK ms., Index s. 74b; HYK ms., Pohj. osak. matr. #1011; HYK ms. AKA:11, Konsistorin registratuura 1771–1774 s. 313; HYKA TAA Ef, Ylioppilaiden kirjoittautumisasiakirjat v. 1758; KA Collianderin kokoelma, Suomen kirkon paimenmuisto #1063. — V. Lagus, Studentmatrikel II (1892–95) s. 123 (CX); O. Wanne, Liber scholæ Wasensis 1722–1830. SSJ 18 (1947) #721; S-E. Åström, Pohjalaisen osakunnan nimikirja II 1721–1770 (1947) #1011; O. Mustelin och S-E. Åström, Prästvigningarna i Åbo stift 1728–30 och 1752–1800. SSV 33–34 (1949–50) s. 54. — C. H. Strandberg, Åbo stifts herdaminne II (1834) s. 33, 33, 83; J. Vallinkoski, Turun akatemian väitöskirjat 1642–1828. HYKJ 30 (1962–66) #1959R, 1961R; E. Matinolli, Turun hiippakunnan paimenmuisto 1721–1809 II (moniste 1963) Vöyri.

Lähdeviite: Yrjö Kotivuori, *Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852: Vilhelm Granlund*. Verkkojulkaisu 2005. <<https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/henkilo.php?id=8071>>.

Provincialläkaren Vilhelm Granlund (1795–1889)

Vilhelm Granlund 12682. * Koivulahdella

20.11.1795. Vht: Vöyrin kappalainen, FM *Vilhelm Granlund* 8071 (yo 1758, † 1814) ja *Klara Margareta Holstius*.

Vaasan triviaalikoulun oppilas 4.2.1811 (p.o. 2.4.?).

Yksityistodistus 8.12.1813. Pääsykuulustelu

13.12.1813. Ylioppilas Turussa 17.12.1813 [*Granlund*] Vilh. *Ostrob*. _ 1041.

Pohjalaisen osakunnan jäsen 18.12.1813 [1813] *Wilhelm Granlund die XVIII Decembris; natus die 2 Novembris ann: 1795*.

Medicinæ Doctor. Provincial-Läkare i Tavastehus.

Todistus Uppsalan yliopistoon siirtymistä varten registratuurassa 23.8.1816. Ylioppilas Uppsalassa 28.9.1816 *Wilhelm Granlund Fenno* (* 1795) *Antea civis Academiæ Imperialis Aboensis*.

LK Turussa 1819. LL 30.5.1821. Opiskeli valtion apurahalla Saksassa, Ranskassa ja Englannissa 1830–32. Väitöskirja 7.6.1832 pro doctoratu, pr. *Matias Kalm* 12341. LT 20.6.1832. Preeses 26.10.1833 pro mune-re. Riemutohtori 1882. – Lääkintökollegion jäsen 1821.

Porin vt. kaupunginlääkäri 1822. Hämeenlinnan piirin piirilääkäri 1823, ero 1879. Samalla ajoittain vt. piirilääkärinä useissa piireissä.

Professorin arvonimi 1871. † Hämeenlinnassa 13.12.1889.

Pso: 1841 *Fredrika Vilhelmina Spåre* tämän 2. avioliitossa († 1869).

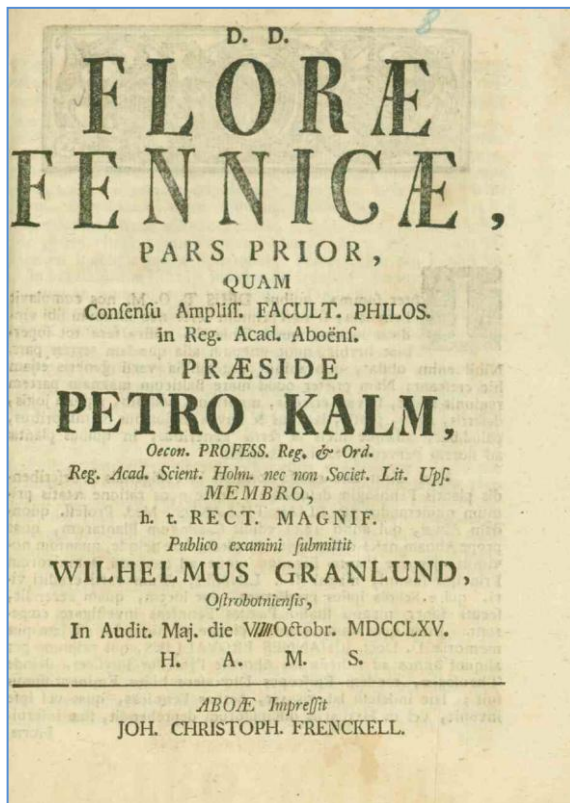
Pson edell. aviomies: tilanomistaja Vanajassa *Otto Reinhold Brusin* 12484 (yo 1811, † 1839).

Lanko: revisiokonttorin reviisori *Robert Ulrik Spåre* 12312 (yo 1810, † 1841).

Yksityistod. antaja 8.12.1813: *Jakob Österblad* 11792.

Viittauksia: HYK ms., Index s. 74b; HYK ms., Pohj. osak. matr. #1839; HYKA TAA Da, Konsistorin registratuura 1816; HYKA TAA Ef, Ylioppilaiden kirjoittautumisasiakirjat v. 1813; KA Ansioluettelokokooma. — V. Lagus, Studentmatrikel II (1892–95) s. 534 (CLXV); K. G. Leinberg, Bidrag till kännedom om finske studerande vid Upsala universitet. Förhandlingar och Uppsatser 5 (1891) s. 122 (Album Nationis Fennicæ #115); O. Wanne, Liber scholæ Wasensis 1722–1830. SSJ 18 (1947) #2052; E. Kojonen, Pohjalaisen osakunnan nimikirja V 1809–1827 (1957) #1839; Uppsala universitets matrikel IV 1801–1817 (utg. P. Sjögren, 1960) s. 102. — G. Johnsson, Suomen piirilääkärit 1749–1927. SSV 11 (1927) s. 67

Florae Fennicae

Florae Fennicae, pars prior, quam consensu ampliss. facult. philos. in Reg. Acad. Aboens. praeside Petro Kalm, oecon. profess. reg. [et] ord. Reg. Acad. Scient. Holm. nec non Societ. Lit. Ups. membro, h. t. rect. magnif. Publico examini submittit *Wilhelmus Granlund*, Ostrobotniensis, in audit. Maj. die V. Octobr. MDCCLXV. h. a. m. s

Preeses: [Kalm, Pehr](#)

Respondentti: [Granlund, Wilhelm](#) ¹

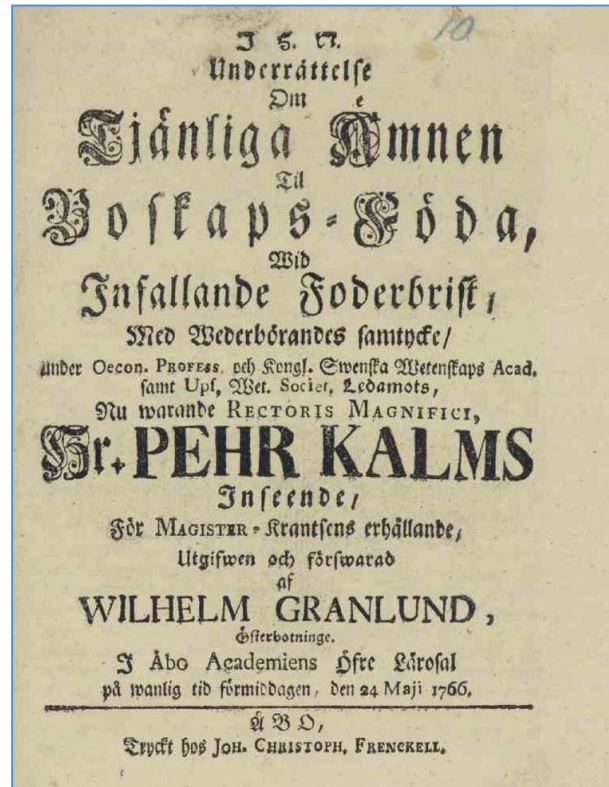
Taso: Väitöskirja

Organisaatio: Kuninkaallinen Turun akademia

Painopaikka: Aboae : impressit Joh. Christoph. Frenckell, [1765]

Julkaisuvuosi: 1765

Underrättelse om Tjänliga Ämnen til Boskaps-Föda, wid infallande foderbrist

Underrättelse om Tjänliga Ämnen til Boskaps-Föda, wid infallande foderbrist, med wederbörandes samtycke, under oecon. profess. och Kongl. Swenska Wetenskaps Acad. samt Ups. Wet. Societ. ledamots, nu warande rectoris magnifici, hr. Pehr Kalms inseende, för magister-krantsens erhållande, utgifwen och försvarad af *Wilhelm Granlund*, Österbotninge. I Åbo Academiens öfre lärosal på wanlig tid förmiddagen, den 24 Maji 1766.

Preeses: [Kalm, Pehr](#)

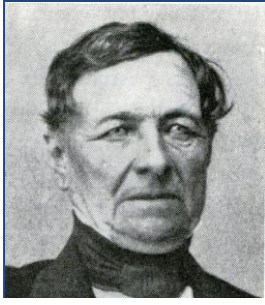
Respondentti: [Granlund, Wilhelm](#)

Taso: Väitöskirja

Organisaatio: Kuninkaallinen Turun akademia

Painopaikka: Åbo : tryckt hos Joh. Christoph. Frenckell, [1766]

¹ Genom att Ctr-klicka på Wilhelms namn kan skrifterna *Florae Fennicae* och *Underrättelse om tjänliga ämnen til boskaps-föda* öppnas och läsas i sin helhet.

Johan Granlund (1798–1876)

Johan Granlund 12982. * Koivulahdella 11.2.1798.

Vht: Vöyrin kappalainen, FM *Vilhelm Granlund* 8071 (yo 1758, † 1814) ja *Klara Margareta Holstius*.

Vaasan triviaalikoulun oppilas 4.2.1811 (p.o. 2.4.?) –12.1816. Ylioppilas Turussa 26.2.1817.

Pohjalaisen osakunnan jäsen 27.2.1817 [1817] *Johannes Granlund die 27 Febr: 1817 Natus die 12 Febr: 1798*.

Ylioppilas Uppsalassa 7.11.1817 *Johannes Granlund Fenno (* 1798) Civis Academicus Aboënsis 1817*.

Tuomarintutkinto 20.6.1820. Vaasan hovioikeuden auskultantti 26.7.1820.

– Varatuomari 1824. Vaasan hovioikeuden kanslisti 1827, kirjaaja 1832, aktuaari 1834, ylim. viskaali s.v., 'Senaattori senaatin oikeusosastossa s.v., ero 1867. † Helsingissä 20.1.1876.

Pso: 1849 *Lovisa Aurora von Krämer* († 1907).

Poika: senaatin oikeustoimituskunnan protokollasihteeri *Karl Östen Wilhelm Granlund* 19153 (yo 1870, † 1923).

notaari 1835, varakanneviskaali 1843, sihteeri 1844, apujäsen 1842–47, asessori 1847, ero 1858.

Viittauksia: HYK ms., Pohj. osak. matr. #1889; HYKA TAA Da, Konsistorin registratuura 1820 (21.6.1820, Todistus); KA Ansio-luettelokokoelma; UUB Kansliets arkiv D I:8, Studentmatrikel 1816–1830. – V. Lagus, Studentmatrikel II (1892–95) s. 564 (CLXVIII); K. G. Leinberg, Bidrag till kännedom om finske studerande vid Upsala universitet. Förhandlingar och Uppsatser 5 (1891) s. 125 (Album Nationis Fennicæ #128); O. Wanne, Liber scholae Wasensis 1722–1830. SSJ 18 (1947) #2053; E. Kojonen, Pohjalaisen osakunnan nimikirja V 1809–1827 (1957) #1889; Uppsala universitets matrikel IV 1801–1817 (utg. P. Sjögren, 1960) s. 114. – G. Heinricius, Skildringar från Åbo akademi 1808–1828. SSLS 101 (1911) s. 63; A. Bergholm, Keisarillisen Suomen hallituskonseljin ja senaatin puheenjohtajat, jäsenet ja virkamiehet 1809–1909 (1912) s. 229; H. J. Boström, Wasa hofrätts presidenter, ledamöter och tjänstemän... 1776–1914 (1915) s. 105; H. J. Boström, Wasa Hofrätts auskultanter 1776–1876. SSV 5 (1921) s. 94–133 #195; M. Mali, Korkein oikeus 1809–1959 (1959) s. 157.

38. JOHAN GRANLUND. Syntyi Koivulahdella 8. 2. 1798. Tuli ylioppilaaksi Turun akatemiaan 27. 2. 1817. Suoritti 21. 6. 1821 tuomarintutkinnon. Otettiin auskultantiksi Vaasan hovioikeuteen 26. 7. s.v. Sai varatuomarin arvon 18. 6. 1824. Nimitettiin edellä mainitun hovioikeuden kanslistiksi 8. 10. 1827, reistraattoriksi 10. 12. 1832, aktuaariksi 11. 6. 1834, ylimääräiseksi viskaaliksi 31. 10. s.v., notaariksi 7. 2. 1835, varakanneviskaaliksi 19. 1. 1843, sihteeriksi 13. 3. 1844 ja asessoriksi 4. 10. 1847. Kutsuttiin 10. 3. 1858 senaattoriksi ja senaatin oikeusosaston jäseneksi. Sai pyynnöstä eron senaattorin virastaan 26. 5. 1867 saman vuoden lokakuun alusta lukien, koko senaattorin palkkaa vastaavan eläkkeen ja oikeuden käyttää senaattorin virkapukua. Kuoli Helsingissä 20. 1. 1876. — St 1, W1 3, A 2 ja 3.

Puoliso: 11. 9. 1849 *Lovisa Aurora von Krämer*, s. 12. 6. 1824, k. 1. 5. 1907, joka oli 4. Suomen tarkkampuajapataljoonan komentajan, eversti Carl Johan von Kraemerin ja Ulrika Charlotta von Platenin tytär.

Vanhemmat: Vöyrin kappalainen, sotarovasti, maisteri Wilhelm Granlund, s. 3. 2. 1739, k. 9. 3. 1814, ja Clara Margaretha Holstius, s. 18. 10. 1767, k. 15. 2.

Karl Östen Wilhelm Granlund (1851–1923)

GRANLUND Karl Östen Wihelm

19153 (Uusm.). * Vaasa 3.10.1851.

Vanht. hovioik.asessori, senaattori *Johan Granlund* ja *Lovisa Aurora von Krämer*.

Yo Hfors privatlyc. Oikt 1875. VT 1878.

Senaatin oikeustoimitusk. protokollasiht.

1892–1916. † Helsinki 31.1.1923.

Om Gambäl Forsberg

Fredrik Andersson f. 16.05.1774 på Klockars i Ytter-Malax, flyttade till Pörtom 1791 och därifrån till Närpes 27.10.1792. Soldat på Näsby ², hustru Brita Johansdotter f. 8.5.1767. (Brita Johansdotters föräldrar: soldat Jonas (Johan) Eldskog och hustru Susanna Wasiliusdotter från Finby, Närpes).

Son **Petter Wilhelm** f. 27.9.1797 i Närpes. Fredrik Andersson och sonen Petter Wilhelm påträffas inte i Närpes i början av 1800-talet. Soldaten Fredrik Andersson har jag inte heller påträffat i andra sammanhang. Men hans hustru Brita får 13.1.1801 sonen Ananias, som i KB betecknas som uä.

Petter Wilhelm hittar jag i Råneå (Norrbotten) 1812 Råneå, Jemtö, I:5,157 som dräng hos Hans Larsson och har då tillnamnet FORSBERG. Detta är första gången namnet Forsberg påträffas. Petter Wilhelm konfirmerades i Råneå 1812. Från Råneå flyttar han 1814 till Korsholm och därifrån vidare till sin farmor i Malax. Han antecknas 1820–27 som sockenskrivare i Malax.

Petter Wilhelm tog 1823 värvning i Kej. II Vasa finska skarpskyttebataljon (5 fot, 6 tum lång), korpral vid Närpes komp. 17.8.1823, yngre uoff. 1827, fältväbel 31.9.1828.

Skarpskyttebataljonen upplöstes och Petter Wilhelm tog 29.1. 1834 värvning i Finska Sjöekipaget 2 komp. (Helsingfors) där han i rullorna antecknas som kvartersmästare.

I en militär meritförteckning 1829 ingår följande: "32 år, ofrälse stånd, hans föräldrar och syskon äga ingenting, befordring: korpral -23, yngre underoffic. -27 fältväbel 29.8.-28. Han kan skriva och läsa ryska och han har kännedom i andra vetenskaper? Skriver och läser svenska språket. Ej varit permitterad. Ej straffad, gift och har barn."

Petter Wilhelms tid vid Finska Sjöekipaget blev kort, sannolikt högst ett år. Han kom hem till Malax och förde ett kringflackande liv. Han finns antecknad både som utflyttad till Lumparland och återkommen från Bjernå. Slutligen blev han kyrkvaktare i Malax (*Gambäl Forsberg*).

Petter Wilhelm hade en utomordentligt vacker handstil. Många handlingar skrivna av honom finns bevarade. Han skall också ha fört Malaxbornas talan inför myndighet i Stockholm, sannolikt sökt gamla handlingar gällande Malax.

Min far, sondotterson till Petter Wilhelm, berättade att han hört berättas att Petter Wilhelm följt med sin farmor, då hon gick omkring och sålde band som hon vävt och att han då lärt sig skriva med en käpp i snön. Av detta är knappast något annat riktigt än att farmor var fattig och möjligen sålde band hon vävt. Petter Wilhelm hade nog med största sannolikhet fått sin läs- och skrivkunnighet i Sverige (Men hur?) och sina kunskaper t.ex. i ryska vid den utbildning som gavs vid Kej. Skarpskyttebataljonen.

Jur.lic. Lars-Otto Backman, som forskat i brott mot liv i Österbotten ³, berättar att fältväbel **Petter Wilhelm Forsberg** vid ting representerat skarpskyttebataljonen vid ett åtal mot en "skarpskytt" för mord. Det var som regel för kompanichefen eller annan officer. Det är uppenbart att Petter Wilhelm nått så långt en ofrälse kunde nå, endast frälse kunde ju bli officerare.

Hur kom det sig att Petter Wilhelm med sina kunskaper och relativt höga grad inte kunde få någon kvalificerad befattning?

Varifrån kom tillnamnet Forsberg?

De gamla berättar att *Gambäl Forsberg* gick två gånger Norrbotten runt. Kan det betyda att han på äldre dagar besökte Råneå?

Petter Wilhelm Forsberg vigdes 19.12.1820 vid länsmansdottern **Stina Eriksdr Udd** f. 21.9.1798. I äktenskapet föddes åtminstone sju barn av vilka tre kom till vuxen ålder:

1. **Brita Stina** f. 2.3.1823, flyttade till Pörtom som ogift 1850.
2. **Fredrika** f. 21.10.1825, gift 7.1.1854 vid skattebonden, änkl. **Jakob Johansson (Båtman) Klockar** f. 25.7.1812.

² Närpes KB 1796–1801

³ Backman, L-O. *Brott mot annans liv i Syd-Österbotten under 1800-talet*. Vasa 1985.

3. Erik Alexander Fritiof f. 25.8.1828, vigd
6.11.1857 vid **Anna Brita Johansdr Skinnar**
f. 26.11.1830 i Solf.

Deras dotter Anna Stina f. 17.3.1861 var min
farmor, d. 26.2.1929 i Vasa, gift med **Erik Evert**
Heikell (Heickell) f. 1865, d.1899.

Anna Stina hade före äktenskapet uä sonen
Edvard Alexander Forsberg f. 11.3 1886 i
Vasa, d. 10.12.1958 i Malax, vigd 4.8.1907 vid
Johanna Matilda Granlund (Klockars)
f. 6.12.1881 i Malax, d. 28.6 1976 i Malax.

Deras söner:

Edvin Alexander f. 9.3.1908 d.1.11 1999.

Viktor Vilhelm f. 7.8.1911.

Karl Erik f. 4.7.1914 d. 28.8.1992.

John Edvard Valdemar f. 8.9.1917.

samt deras barn, barnbarn och barnbarnsbarn är
de enda som bär släktnamnet **Forsberg** i egen-
skap av ättlingar till *Gambäl Forsberg*.

Petter Wilhelm Forsberg dog den 26.(25) 9
1870 i Malax.

John Forsberg

Fotografier Klockars – Granlund – Forsberg⁴

Familjen Hildegard och John Forsberg i hemmet på Storalånggatan 9 i Vasa 1954. Med barnen Fredrik, Monica och Erland samt Johns föräldrar Edvard och Matilda.

Fredrik Forsberg (1943–) - studentexamen 1962.

Johanna Matilda Johansdotter Klockars (1881–1976) och Edvard Alexander Forsberg (1886–1958).

[John Forsbergs föräldrar]

Färgfotot är en kopia och färgläggning av fotografiet till höger.

Matilda och Edvard Forsberg
Förlovnings- eller bröllopsfoto taget troligen 1907.

⁴ Fotografier från Fredrik Forsbergs privatarkiv

Mathias Mattsson Klockars (1828–1913) med sin hustru i andra giftet Anna Stina Jakobsdotter Broman (1840–1915). Paret vigdes 19.1 1863 i Malax. Mathias är John Forsbergs mormors far. Mathias hustru i första giftet, Brita Lisa Erik-Vilhelmsdotter Holm (1830–1862), är John Forsbergs mormors mor. Fotografiet är en förstoring av fotot till höger.

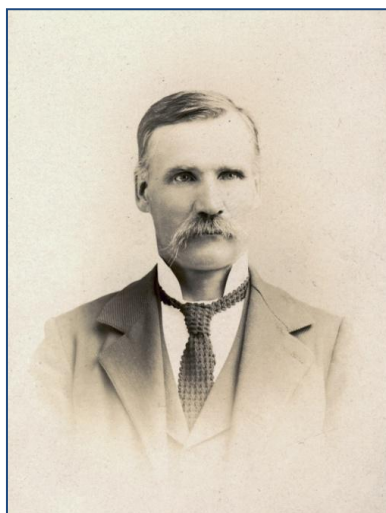

Mathias Mattsson Klockars (1828–1913) och Anna Stina Jakobsdotter Broman (1840–1915). Barnet är sannolikt dottern Ida, f. 27.9.1871, död 18.12.1875.

Johanna Sofia Mattsdotter Granlund (1854–1939) med barnen Isak (1890–1936) och Emma Josefina (1888–1906)

[John Forsbergs mormor].
Se separat bild av Isak Granlund som vuxen.

Johannes Vilhelmsson Söderman-Granlund (1851–1925) gift med Johanna Sofia Mattsdotter Granlund.

[John Forsbergs morfar].
Johannes är fotograferad under sin vistelse i Oregon, USA, där han besökte sin bror Mats Vilhelmson som tog namnet Klockars. Matts V. bodde före sin resa till USA på Klockars och fick möjligen därför i sina resedokument släktnamnet Klockars. Ättlingar finns både i Oregon och på Vancouver Island.

Isak Granlund (1890–1936). Son till Johannes Vilhelmsson Granlund och Johanna Sofia Mattsdotter Granlund.

[John Forsbergs morbror]

Maria Margareta Söderman – Granlund (f. 1831 Smått i Pörtom, d. 1917 i Pörtom). Mor till Johannes Vilhelmsson Söderman-Granlund (1851–1925).

[John Forsbergs morfars mor]

Gustav och Amanda Sofia Idlund (1874–1952).

[John Forsbergs moster]

John Forsberg student år 1939.

John Forsberg. Fotografiet är sannolikt från något av åren 1947–1949 i Vasa.

John Forsberg. Fotografi från 1960- eller 1970-talet. Möjligen är fotografiet taget 1969 då han fyllde 60 år.

John Forsberg 1917–2014

Släktträff vid Malax kyrka 1984 med ättlingarna till "Gambäl Matt", Mathias Mattsson Klockars (1828–1913).

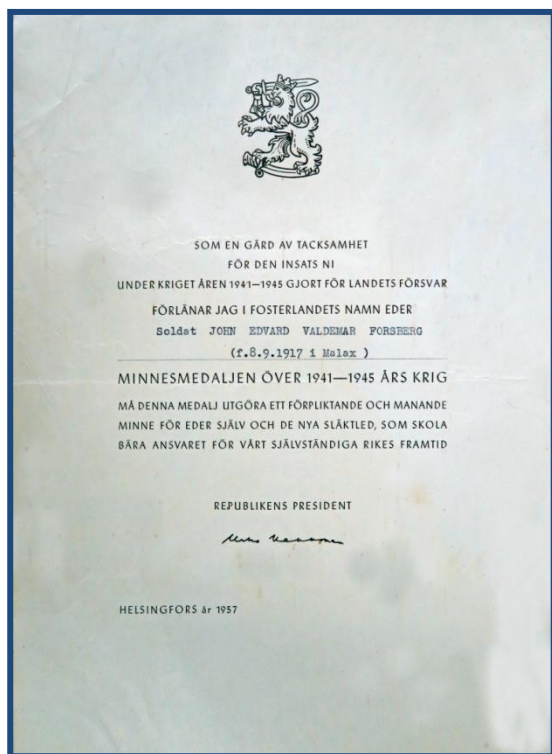

Släktvapen som Fredrik Forsberg gjorde när släkten i Amerika frågade efter Klockars-släktens släktvapen. Borde uppfylla heraldiska krav.

Med stickhjälm = icke adligt. Adliga har tornerhjälm. Armen med rakt svärd (likt Finlands lejon) i hjälmbusken anspelar på soldatanorna – Wellam A, - hans far, Gambäl Forsberg, stora ofreden o.s.v.

I skölden grandunge = Granlund samt Klockars bomärke.

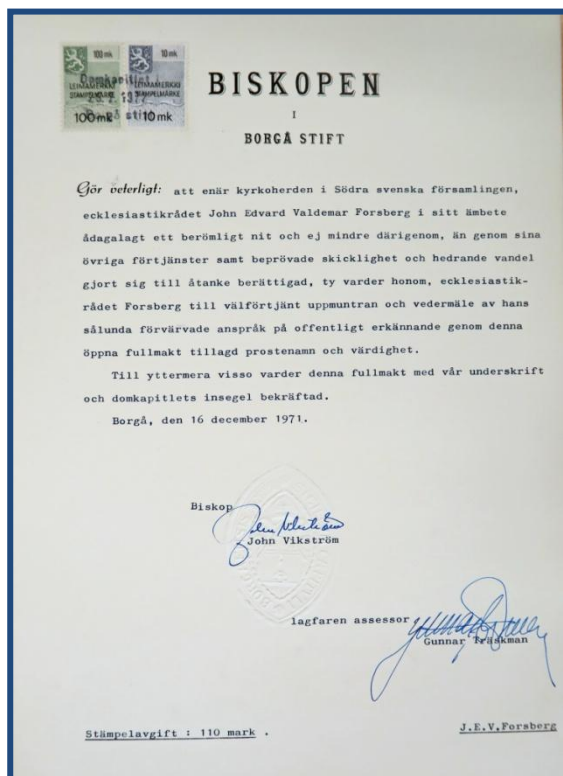
John Forsberg – Medaljer och hederstecken

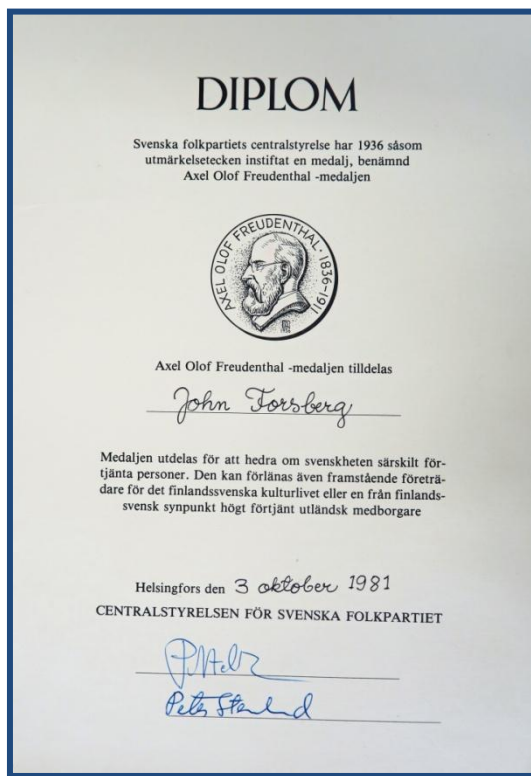
Minnesmedalj 1957 över 1941–1945 års krig.

Svenska Finlands folktings Förtjänstmedalj 1967.

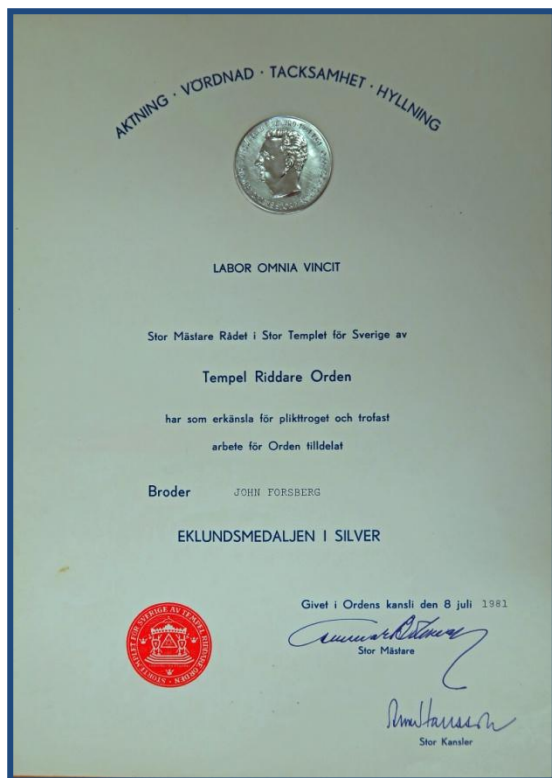

Utnämning till prost 1971.

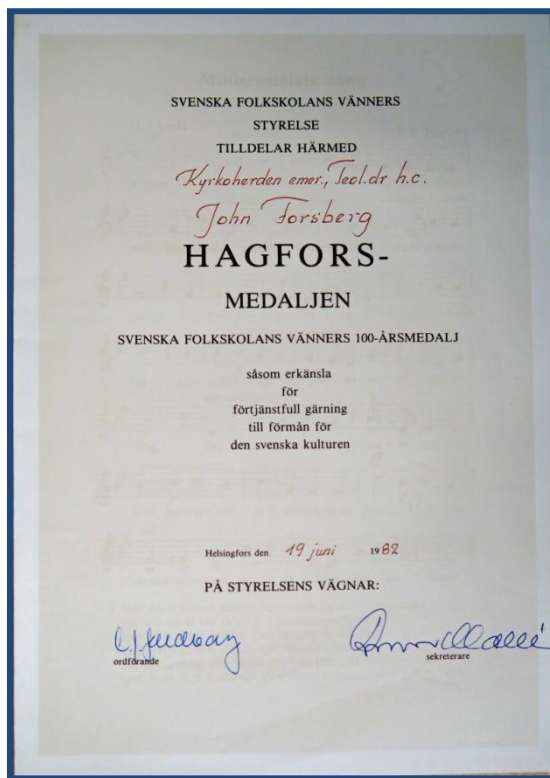

Axel Olof Freudenthal-medaljen 1981.

KLOCKARS I MALAX – ETT UTKAST TILL SLÄKTKRÖNIKA

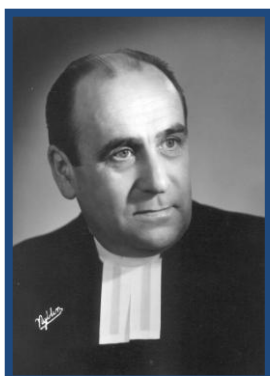

Eklundsmedaljen i silver 1981.

Hagfors-medaljen 1982.

Minnesord över John Forsberg

John Forsberg 1917–2014

ETT LÅNGT LIVSLOPP är fullbordat och en uppskattad präst och aktad kyrkoman är borta då teologie doktor h.c. prosten John Forsberg fick hembud den 10 mars 2014.

John Forsberg föddes, som yngsta sonen av fyra i en jordbrukarfamilj på Klockarbacken i Malax den 8.9.1917. Han blev student vid Vasa svenska lyceum 1939. Därefter studerade han teologi vid Helsingfors universitet.

John Forsberg gifte sig 1942 med lektor Hildegard Wassborr. Makarna fick tre barn, Fredrik, Erland och Monica. Familjen bodde i Vasa och Helsingfors. Somrarna, allt sedan år 1950, tillbringade man i den oas som gått under namnet Villan på Klockarbacken i Malax.

UNDER 1944–1951 verkade John Forsberg som generalsekreterare för Finlands svenska nykterhetsförbund. Forsberg fick sin sacr.min.kandinatexamen 1949. Samma år blev han prästvigd och förordnades till kyrkoherdeadjunkt till Solfs församling.

Åren 1950–1951 var Forsberg t.f. kyrkoherde på Replot och under 1951–1960 extra ordinarie adjunkt i Vasa svenska församling. Under tiden som präst i Vasa jobbade Forsberg aktivt för förverkligandet av Dragnäsbäck kyrka, som stod färdig 1961.

Samtidigt som han var församlingspräst i Vasa, var John Forsberg under 1954–1958 riksdagsman i Svenska folkpartiet, men efter en period i riksdagen valde Forsberg att inte kandidera för omval.

EFTER ÅREN som församlingspräst i Vasa och tiden i riksdagen var Forsberg 1960–1966 direktor för Församlingsförbundet och chefredaktör för Församlingsbladet.

1966 blev John Forsberg kyrkoherde i Södra svenska församlingen i Helsingfors där han verkade fram till pensioneringen 1979.

Forsberg var assessor vid Borgå domkapitel 1967–1969 och ecklesiastikråd vid kyrkostyrelsen 1970–1977. Han var stor expert på förvaltningsfrågor. Ännu en kort tid före sitt fränfalle följde John Forsberg aktivt med vad som hände i samhället och inte minst inom den kyrkliga förvaltningen.

FÖRTROENDEUPPDRAGEN var otaliga. Forsberg var ledamot av stadsfullmäktige och stadsstyrelse i Vasa stad och ledamot av Svenska Finlands Folkting. Han var en tid medlem av Svenska folkpartiets centralstyrelse och vice ordförande i Svensk Ungdom. Inom nykterhetsrörelsen hade han förtroende uppdrag på hög nivå, som ordförande i Finlands Nykterhetsföreningars Förbund samt i Storlogen av IOGT i Svenskfinland. Han hade många uppdrag många uppdrag inom kyrkliga organisationer. John Forsberg var allt sedan unga år en stor ivrare av folkkyrkotanken. Forsberg var långt präglad av den i rikssvenska ungyrkorörelsen som i Svenskfinland lade grunden till den svenska kyrkliga samlingsrörelsen.

Forsberg var skriftställare och sammanställde ett antal publikationer, t.ex. dem om Systrarna Hellman. Forsberg var Redaktionssekreterare för tidskriften *Ad Lucem* (1941–43).

JOHN FORSBERG, eller Jonte som han kallades bland vännerna, var en verklig sällskapsmänniska och stor humorist och berättare. Den gästfrihet som präglade det forsbergiska hemmet gjorde att gästerna var många och trägna. Vännerna var viktiga och John Forsberg var mån om att hålla kontakt med dem på olika sätt. Vänskapen odlades också inom Tempel Riddare Orden och Odd Fellow-rörelsen.

John Forsberg sörjs närmast av de tre barnen med familjer.

Vi lyser frid över John Forsbergs minne.

Ann-Mari Audas-Willman

dotterdotter till John Forsbergs bror.

Bästa Nedervetilboar, o högt ärade utbyss å!!! –

Föredrag av Fredrik Forsberg vid Hembygdifesten den 14.7.2013.

Ti hersk helder int ti hersk – he er en svåran frågå å naa ti fonder åpåå.

He kan fol finns stöör problema ti funder åpåå, men nu ha ni hij i Nedervetil pråmpt vila ha me å tala nedervetilsprååtji utan ti hersk – å tå vaal e nu såste.

Tyvårr har ja int naa Nedervetil folkdråkte. He nærmsta så ja hadd på skolla i Malax var bara hitt svart stjorttå. På he ha na karlebybo skriva ”EN FRISKAN KRÅPP SKA HALLS REIN ÅÅV SE SJÖLV” Nå he kan fol stämm, men ja halder nou Skrikå röikbastå för na liti bäteran kånst. He bevi-sa vi i kveiss me Ossi.

Först ti byri me djita ja säj ett ja ha nu vaali så gambel så ja håkks tala ur hitt papre. Å hij ja ha freista skriv på möjliast rein nedervetil he så ja ha fondera ut. Åm int ja ha haft papre er ja rädd ett ja sko glööm bårt hälfte åv he ja ha tänkt om nedervetilsprååtji. Men lika viktåt sām ti minns va ja ska säj, tror ja ett he er ett ni sir ett ja ha fundera åadentlit på saatji å int staar jer i da å hittar åpåå va så helst åt er. I Lappland hört ja ein gang åm en politiker sām driista se ti tala friitt, men he vaalt int ritti åppskatta. Ti ritti måitta ono o tyckt ett an hitta åpåå allsårta tå int an tala från papre.

He er visserlijgen ein lillan risk ti tala från papre. He vill för mang int vaal ti ritti taalsprååtji en så ti skriftsprååtji. Men he risk tycker ja int ett finns me nedervetil tå he ju int finns na nedervetilskriftsprååtji. Så ja tror ja trööst fortseti från papre. Na ritti läätt er he nou int ti skriv nedervetil tå he int ha vaali jirinanttin så ja veit utlärt. Å he vill nou taa na liti länger ti skriv. Å rättskrivningsprogramme på dator lägger röö på nästan varin ool. He taar länger ti skriv ha ja märkt tå ja ha å freista använd nedervetilsvensk på e-poste å på Föusbootje. Men he föördeil har e ju nou, ett tå int e finns na ritti reegla så får an ju skriv horåsåhelst an vil. Å åm he vaal läst åv en nedervetilbo så har an ju int naa probleema ti förstaa hor gälit enn he ha vaali skriva. Så he seir ja åt er – skrivin på bara på nedervetilsprååtji.

Tå ja för hitt feste va tvinga ti na liti meir funder åpåå alttihopan å särststjilt hitt skrivase så

skaffa ja dehåra BOOTJE. He er skriva åv en porukka i Karleby så kallar se Dialektens vänner. He er en ritti braa-an book fastän di herskar i förklar-ringa å int ha tröösta ti kall karlebysprååtji för en språk, en så tror på gambel läårona ett he bara er en dialekt. Nå lägg döm trou så i Kareleby!

Ja vill pååstaa ett nedervetilsprååtji int er na dialekte en så ein ritti rittian fullan språk. Na liti meir om he seinttari å nu tibaks ti karlebyboas bootje. Ti ha i bootje sin djivi gårr bra rååde om hur olik juuda ska skrivas. Hor bra ja ha kuna föli rååda deis veit ja int, men ja tykkt gorr braa om all rååda å kolkkot braa om ti skrijv lang vokaala dubbelt juså på finsk. He jölpper stjyni mytji i heti skrivase å i uttalase me.

Men nu djita ja övergaa ti biräätt hur e komber se ett ja talar nedervetilsprååtji. Å saan tänkt ja tala om språåka i väåde i allmänheit å om va ja trouer om he så somt kallar dialekta. Å ti slut kund he fol pass ti funder åpåå åt va hålde ja tycker ett he gaar me språka o dialekta särstjilt hi i Öster-botten.

Nedervetilsprååtji talas fol åv na liti på tusen personer. He bityder ett ungfäär all så talar nedervetil tsänder varader. För me ha he na gang bitydd ett mang så ha hört me tala nedervetil ha vaali fundersam å överraska tå en för teiss otjän-dan ha kuna nedervetilsprååtji. Men tå ha he räcka bra ti sej ett moobror heitt Skrikå Matt. Naa meir ha ja saan int behöva förklarar. Om ja tå tillägger ett ja er föödd i stan alltså Gambekaabi i juni 1943 vill sej mitt undi kriji så betyder he, ett ja er nu bara några viko yvi sjuti å he ha byrja tjånns i ryddji. Jaa ryddji miin var jer baket sjutiårsfeste stjyni roko men nu er he betår åter. Nåväl 1943 boodd mamma Hildi och pappa John i Hövåstaan å söis tou di me på hööste ti Helssingforss.

Men i februaari fyrttifyra, juso ni kanstji minns, var e gårr kaallt o ryyse bomba Hövåstaan. Termen vaalt e bistämnd ett all bååna sko uut ur staan. Men mamma djita lömm kvar i staan tå hon var arbetsplikto. He betyydd ett moster Dagny, ni

veit hon så va djift Gustafsson å bood hi vi nörrsido. Hon to tååg ti Helsingforss å hylla me ti Skrikå. Retot var e undi kriji o ja håksa ti döo fleir gang åäv lunginflammatione. Termen komber ja nou ti kråkas liti nu å tå tå ja talar. Nåjaa – i Skrikå var ja saan he tide så bååna byri tala, å söis tror ja ett nedervetilspråtji nou på räätt er första språårtji så ja ha läärt me. Å toko språåka siter städöt i hövå. Ja ha höört om diplomaata så ha kuna gærr mang språk men så ha fååji slaag å mista all språåka utom första språåtji siin. Så haldin vaara på grundsprååtji. He siter på eiji ställe i hövå. He ställe i hövå, å he språtji kan än bihövs tå allt anna tasma bort. Ja ha naa gang fundera hurleis he sko gaa för me, om slaag sku koma. Sko allt anna försvinn men nedervetilspråtji sita ti? Nå ja hoppas ett ni nou troor ett grundsprååtji er gærr vikto utan ett ja bihööver skaff me slaag !

Ut i vääde ha mang byrja funder åpåå hur mang språk he ritti finns jer på jole. Ti varnar o säjr ett språåka döör heila tide. Vanlit er ett di sejr ett he finns såstee en 5 000 språk kanstji 6 000. He er nämli nästan int gåroomöjlit ti dra gränsse va så er en språk o va så er bara en dialekt.

Bästa förklaring så ja veit er, ett för ti räknas ti språåk er ett he ska ha en armee i ryddji. He bityder ett he er oftast en politiskan beslut ti dra gränsse millan språåka å dialekta.

Nå nu ha ni kanstji märkt ett ja talar heila tiide om nedervetilspråtji å int om nedervetildialekt. Å ja saa rei ett jag var na liti kritiskt mot karlebyboa så int tröösta tala om karlebyspråtji enså om karlebydialekte – men ja förstaar döm nou. Heti me dialekte ha så läng viri använd å ha viri bruka som na liti nervärdeerand. Men ju så ja saa så er Karlebyboas bootje ritti braa.

Men hur så helst hävdar ja ett nedervetilspråtji er en fullan språåk. Om ni frågar vann er soldaata å byssona bakom språåtji så kan ja påminn om ett ti finns nou i elgjaktsporukkona. Å hitt er nu int bara en vits. Tänkin bara åpåå om he vaal tess härska i älgjakte! J troor ett tii så e herskas minst, er i elgjakte.

Sjölvan tycker ja ett lokalspråka å dialekta åtminstone i Österbotten ha vaali meir uppmärksam å vaali meir oppskatta än så bittnari. Om ja tänker på mamma från Nedervetil så var hon juså pappa från Malax båå tvåå tvinga ti fara ti staan tå

ti vila skool se. I ti skolona på he tide vaalt int he tala naa dialekte å int vaalt e helder tala tå ja var i skola. Allt he vaalt tvärttimoot skuffa ti sido. Å int var e möjli helder tå skolboona kom från olik byja o komuuna. Me grundskola ändrast hitt oodentlit. Å grundskola ha kumi ti stärk grundsprååka.

Nu har e ju vaali möjlit ti tala dialekte til å me i raadio. Å ja tror ett allt dehäära er grund til ett he nu finns mytji meir intressi ti sambel oola å ti djee ut ordlistona. Bootje från dialektens vänner er bara ein exempel. ”Ordbok över Finlands svenska folkmål” er en stooran projekt så ha viri i gang saan byrjan åv sjututale – å he säter di som bäst ut på internet läst ja i tidnindji jer för några viko saan. Å ja kan vis er å ett liknand er på gang i Maalax. Ti ha di int laga en heilan bok enså publi-cera listo siin som PDF på internet. Men ti talar i Malax å om MAALAXSPRÅÅTJE å int om naa dialekt.

Internet å ti möjliheita så nete djeer, e-post å så vidari, allt hitt tycker ja ett ha stärkt intresse å användase åv dialekta å lokalsprååka.

Men nou ha ju intresse finnsta förr å. Ja tänker bara på Högnäs Byrallona. Ti er ju dråpli men er å ein bevis på ett vi har ti djära me en fullan språk å int dialekte. Såstee skriva Uno Högnäs om skolbååna å hur svært skolpoitji hadd ti skriv uppsatse på heti för hono stjyni främmand språåtji ----

Nöförtiida blåser, darrar å hickar bååna ätt hä-té ny läsmetoodä jyså stara om våårä. På kvarta sparkar de fotboll, å fönstra staar öpi halvadaan. Å äntå vill lärara dö i förrtid. Men naliite mäir kunskapä har ju bååna fåe nö än förr, om än de pikar neer svälåbooa. Fast modersmåålä, hä vill int ga i hövå deis. För några år tibaaka skriva äin pojk på fjäl klassä i äin skoola hitt uppsatsä:

"Apor bor i Amerika som är mycket svår att härma och i stora skogar är gorillan. Det liknar en man men det har ingen kläder men lång hår att det värmer sig om vinter, och armarna skrapa i marken för att de är så lång. Men somt apor är röd i bakändan då de sitter så mycke att hår går bort och de liknar människor. Och när det blir till vinter där apor bor vid ekvator så bårar det åt sig en bo i snö och den kallas idet och det pickar en hål i det som den andas med. Och somt apor har

ett stor tå och den är lös och spärrar åt sidan och rumpan hänger ned mellan benen och den plockar nötter och frukter i en påsa under kinden som det blåst ut att den pullistar. En apsort är mycket stark och kan pingla sig lång ur en arm. De har 5 exkrementer och när det int får fast strax i en träd med armarna och benar så huiskar det rumpan på en kvist och bauvar fram och tillbaka. Och då får det fartet. Människan liknar apor mer än så andra djur." —

Ja tycker ett hitt å visar ett vi nou har ti djära me en stjildan språk. Poitji försöka kolkot ti hersk men he djik int å valt ti en sköönan blandning.

Ja ha sjölvan int tala nedervetilspråtji heim me mamma å int ha ja tala MAALAXPRÅÅTJE me

pappa helder. Men me kusiner, morbror o mostrar o me farbröder ha ja tala å hald i live bå nedervetils- å maalaxsprååtji.

På MAALAXPRÅÅTJE finns en lokal författar *Uno Fogde* så kallast SAGG-MATT å han ha skiva mang fin dikta. För ti djee å er en bevis til ett bå maalax- å nedervetilspråtji er ritti språåka å er nou stjild från varader minst lika mytji juså dansk från norsk, så ska ja avslut me ti läsa en dikt åv SAGG MATT så vaalt skriva rei på nittontreetiåtta.

På maalax heiter e förresten int ti hersk utan TI DENSK he ha bityydd ti tala på dansk elder DÖNSK TUNGA så he heitt språtji hi fyrri biibile kom ut på svensk.

Jolgåbba å pärona

Vill du känn dä glad å from
Skåd i' päronlaand i blom!
Klitvit lyser rada
blått i ditjesstada
mitt i allt, som vexter vilt
päronlaandä je na skilt.

Jäv skräp i hälsoläärona
jet tökät, stöd po pärona!
I fatä biter best
i' mänsj, som sliter mest
a je jussom dukari
ti arbet, päronslukari.

O jent' så riktigt åv i jånst
ä je noo i' gaambäl konst
vann a ska vet å dopp:
värm vattnä i i' kopp
i' smörkniist å i' jöpn mä salt
tå far i' pär mä skal å allt!

Skåd i' mona jolgåbbslaand:
rubiindrä po i pälonband!
Ja brukar moj mä jag,
i laandä vali dag
å riktigt legs å-gruv å dii
hä kallar ja fö poesi.

Koka jent na fynd ti få
di ska va natuulit rå.
Sjölft i bloröo höögdar
safto som na löögdar
övarst po i steinfatsråg
sko ja tro di borda dåg.

Päronfat å jolgåbbsfat
kan a säj je passli mat,
men a ska jet mä ro
sorn i' äkta malaxbo,
bössji kan ju tål i' båt
om ä val na överåt.

Fast lågt val prisä nederskruva
i stan åv teijä arma fruva
som gar å nasar å je fin.
Ti dräper andä poesin.

Uno Fogde

Ja tackar å lägger er funder meir på ti hersk helder int ti hersk.

Fredrik Forsberg